

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií Katedra politologie

Diplomová práce

2023

Bc. Tereza Chalupová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Katedra politologických studií

Úpadek tradiční francouzské pravice jako předpoklad úspěchu extremismu

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Tereza Chalupová

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. srpna 2023

Bc. Tereza Chalupová

Bibliografický záznam

CHALUPOVÁ, Tereza Bc. *Úpadek tradiční francouzské pravice jako předpoklad úspěchu extremismu*. Praha, 2023. 90 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra Politologie. Vedoucí diplomové práce doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rozsah práce: 186 084 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tématem diplomové práce je analýza vývoje francouzské tradiční pravice s přihlédnutím k její slábnoucí podpoře vlivem sílí podpora francouzského krajně pravicového extremismu (Národní fronta/Národní sdružení) v posledních přibližně 10 letech. První část práce se zaměřuje na vývoj francouzského tradičně pravicového proudu od Velké francouzské revoluce do počátku Páté francouzské republiky. Druhá část se soustředí na vývoj francouzské tradiční pravice v kontextu nastavení politického systému páté republiky. Důraz je kladen především na období po roce 2012, jelikož období 2007-2012 bylo posledním, kdy měla Francie pravicového prezidenta a tradiční pravice participovala na vládě.

Cílem práce je důkladně zanalyzovat změny, kterými si tradiční francouzská pravice prošla zejména po roce 2012 prostudováním české i cizojazyčné odborné literatury a dalších dokumentů zaměřujících se na problematiku francouzské tradiční pravice a stranického systému Francie obecně, s přihlédnutím k sílí podpoře extremismu ve Francii a tím pádem tlaku tohoto hnutí na původní umírněnou pravici. Práce postupně řeší, do jaké míry sílí podpora extremismu ovlivňuje úpadek rozmanité tradiční francouzské pravice, a dále jaký vliv má na slábnoucí podporu pravice centristus Emmanuela Macrona.

Abstract

The topic of this thesis is an analysis of the evolution of the French traditional right, taking into account its declining support due to the growing support of French far-right extremism (National Front/National Rally) in the last 10 years. The first part of the thesis focuses on the development of the French traditional right-wing from the Great French Revolution to the beginning of the Fifth French Republic. The second part focuses on the development of the French traditional right in the context of the setting of the political system of the Fifth Republic. In particular, the focus is on the post-2012 period, since the period between 2007 and 2012 was the last time France had a right-wing president and the traditional right participated in government.

The aim of the thesis is to analyse in depth the changes that the French traditional right has undergone, especially after 2012, by studying Czech and foreign language literature and other documents focusing on the issue of the French traditional right and the French party system in general, taking into account the growing support for extremism in France and thus the pressure of this movement on the original moderate right. The thesis progressively addresses the extent to which the growing support for extremism is influencing the decline of the diverse French traditional right, as well as the impact of the centrism of Emmanuel Macron on the waning support for the right.

Klíčová slova

francouzská tradiční pravice, francouzská krajní pravice, francouzský politický systém, stranický systém, centrismus

Keywords

French traditional right, French far right, French political system, party system, centrism

Title

The decline of the traditional right in France as a precondition for the success of extremism

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Michelu Perottinovi, Ph.D. za trpělivé vedení diplomové práce a cenné rady. Zároveň bych chtěla poděkovat rodině a svým nejbližším, kteří mi byli v tomto období oporou.

Obsah

OBSAH.....	7
ÚVOD.....	9
METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	12
1 VYMEZENÍ TRADIČNÍ PRAVICE A EXTRÉMNÍ PRAVICE VE FRANCII.....	14
1.1 VYMEZENÍ TRADIČNÍ FRANCOUZSKÉ PRAVICE.....	14
1.2 VYMEZENÍ FRANCOUZSKÉ EXTRÉMNÍ PRAVICE	15
1.2.1 <i>Radikální pravice</i>	16
2 VÝVOJ PRAVICE VE FRANCII	17
2.1 TEORETICKÝ RÁMEC PRO VÝVOJ PRAVICE VE FRANCII.....	17
2.2 TRANSFORMACE FRANCOUZSKÉ PRAVICE OD ROKU 1789	18
2.2.1 <i>Kontrarevoluční pravice</i>	18
2.2.2 <i>Ultracistická/legitimistická pravice</i>	19
2.2.3 <i>Orleanistická/liberální pravice</i>	20
2.2.4 <i>Parti de l'ordre</i>	20
2.2.5 <i>Bonapartistická pravice</i>	21
2.2.6 <i>Třetí francouzská republika</i>	22
2.2.6.1 <i>L'Ordre moral</i>	22
2.2.6.2 <i>Spojenecká, progresivní a nacionalistická pravice</i>	23
2.2.6.2.1 <i>Nacionalismus</i>	24
2.2.6.2.2 <i>Spojenecká a progresivní pravice</i>	25
2.2.6.3 <i>L'Action française jako syntéza pravicových tradic</i>	25
2.2.6.4 <i>Národní blok, tzv. třetí koalice</i>	26
2.2.6.5 <i>30. léta</i>	27
2.2.6.5.1 <i>Francouzský fašismus</i>	28
2.2.6.6 <i>Vichystický režim a národní revoluce</i>	29
2.2.7 <i>Čtvrtá francouzská republika</i>	30
2.2.8 <i>Pátá francouzská republika</i>	33
2.2.8.1 <i>Gaullistická pravice</i>	34

3	STRANICKÝ SYSTÉM PÁTÉ FRANCOUZSKÉ REPUBLIKY	35
3.1	BIPOLÁRNÍ MULTIPARTISMUS	35
3.2	VÝVOJ STRANICKÉHO SYSTÉMU PÁTÉ FRANCOUZSKÉ REPUBLIKY	37
3.2.1	<i>Počátky nového francouzského stranického systému .....</i>	<i>37</i>
3.2.2	<i>Francouzský stranický systém v 70. letech .....</i>	<i>38</i>
3.2.3	<i>Francouzský stranický systém v 80. letech .....</i>	<i>39</i>
3.2.4	<i>Francouzský stranický systém po roce 2000 .....</i>	<i>40</i>
3.2.4.1	<i>Nástup hnutí La République en Marche! .....</i>	<i>40</i>
3.3	KATEGORIZACE FRANCOUZSKÉHO STRANICKÉHO SYSTÉMU PODLE TYPOLOGIE KLAUSE VON BEYMEHO.....	42
3.3.1	<i>Pravicové stranické rodiny ve Francii.....</i>	<i>42</i>
3.3.2	<i>Levicové stranické rodiny ve Francii.....</i>	<i>43</i>
3.4	ZMĚNY VOLEBNÍHO SYSTÉMU ZA PÁTÉ FRANCOUZSKÉ REPUBLIKY.....	43
3.4.1	<i>Volební reforma v roce 2000.....</i>	<i>44</i>
3.5	VÝVOJ TRADIČNÍ PRAVICE PO VOLBÁCH V ROCE 2012	45
3.5.1	<i>Problematika identity .....</i>	<i>46</i>
3.5.2	<i>Problematika hospodářské politiky.....</i>	<i>48</i>
3.5.3	<i>Problematika evropské otázky.....</i>	<i>50</i>
4	ANALÝZA PREZIDENTSKÝCH A PARLAMENTNÍCH VOLEB V LETECH 2012-2022.....	52
4.1	ANALÝZA PREZIDENTSKÝCH A PARLAMENTNÍCH VOLEB V ROCE 2012.....	52
4.2	ANALÝZA PREZIDENTSKÝCH A PARLAMENTNÍCH VOLEB V ROCE 2017.....	56
4.3	ANALÝZA PREZIDENTSKÝCH A PARLAMENTNÍCH VOLEB V ROCE 2022.....	60
	ZÁVĚR.....	69
	SUMMARY.....	72
	POUŽITÁ LITERATURA	76
	SEZNAM ZKRATEK.....	85
	SEZNAM TABULEK	87

Úvod

Pojmy jako levice a pravice rezonují francouzským politickým prostorem již mnoho desítek let. Dělení na pravici a levici je ve Francii zakořeněno již od dob Velké francouzské revoluce, kdy se tehdejší Národní shromáždění rozdělilo na dva tábory a táhlo se přes celé 19. století až do dob třetí republiky. Počátkem 20. století začaly být pravice a levice vnímány také pohledem konfliktních linií (francouzsky *lignes de clivage*).

Již od vzniku páté republiky měla tradiční umírněná pravice ve stranickém systému Francie své místo, a od 70. let až do roku 2007, respektive 2012, docházelo k pravidelnému střídání u moci s tradiční francouzskou levicí. V uplynulém desetiletí však toto několik desítek let fungující schéma dvou u moci se střídajících tradičních mocenských pólů již neplatí a hranice mezi pravici a levicí se čím dál více stírají. Zároveň se v politickém prostoru Francie objevují nové voličsky atraktivní strany a hnutí, které nejsou ani levicové, ani pravicové, naopak působí nadstranicky, a tradiční dělení politického spektra na pravici a levici označují za archaické.

Cílem této diplomové práce je analýza vývoje a také postupného úpadku tradiční francouzské umírněné pravice, která je oslabována dalšími politickými silami na levici, a především na pravici. Postupně se tak snaží odpovědět na hlavní výzkumnou otázku, a to do jaké míry je úpadek tradiční francouzské pravice, respektive její klesající voličská podpora, předpokladem úspěchu krajní pravice ve Francii. Dále se práce zabývá rolí centrismu Emanuela Macrona a odklonu od tradičního dělení na levici a pravici v této problematice, v souvislosti s nástupem jeho hnutí *La République en Marche!* (LREM). Postupné oslabení po roce 2010 a ztrátu pozic, které francouzská tradiční pravice dlouhé roky zastávala, završil odklon velké části umírněných zastánců tradiční pravice směrem k macronistickému hnutí. Ještě před nástupem LREM však tradiční pravici výrazně oslabil sílící krajní pravice, která dokázala oslovit do té doby zastánce tradiční pravice odebráním některých důležitých témat a nabídkou lepší ochrany jejich hodnot. V návaznosti na to práce předpokládá, že hlavním důvodem pokračující slábnoucí podpory tradiční francouzské pravice je sílící extremismus na pravém kraji, který dnes dokáže oslovit voliče z jejích řad. Nelze však opomenout významného politického aktéra v podobě LREM, který naopak disponuje schopností oslovit ty voliče tradiční pravice, kteří jsou blíže politickému středu.

Na počátku je pro analýzu klíčové ukázat, jak se francouzská pravice vyvíjela již od dob Velké francouzské revoluce (VFR), čímž se práce snaží identifikovat, jaké jsou nosné ideologické a historické proudy (nejen) dnešní francouzské pravice. Francouzská tradiční pravice se od dob první republiky dynamicky vyvíjela v čase a byla nositelkou celé řady umírněnějších i radikálnějších proudů, u kterých lze sledovat určitou kontinuitu s pravíci, jak jí známe dnes.

Analýza transformace francouzské pravice začíná u klasického dělení pravice Reného Rémonda (1971) v rámci, kterého autor definoval tři proudy – kontrarevoluční, ultracistickou/legitimistickou a liberální/orleanistickou pravici. Následně se v období trvání Třetí francouzské republiky objevují tři na Rémondovo dělení přímo navazující pravicové proudy – spojenecká, progresivní a nacionalistická pravice. V první polovině 20. století se pak jako syntéza pravicových tradic profiluje *l'Action française* (AF), která nese znaky všech tří původních pravicových rodin, tak jak je vymezil Rémond. Neméně důležitá je otázka francouzského fašismu, který francouzskou pravicovou tradici silně poznamenal a mnozí si mysleli, že se pravice z této éry již nikdy nevzpamatuje. Posledním výraznějším proudem na pravici je gaullismus, který byl sice podle svého otce zakladatele Charlese de Gaulle (CDG) nadstranickým, ale pro analýzu dalšího vývoje francouzské pravice je důležitý.

V návaznosti na analýzu vývoje pravicových tradic ve Francii od roku 1789, práce mapuje vývoj stranického systému Páté francouzské republiky. Ústavní změny z roku 1958 měly za cíl stabilizovat do té doby silně fragmentovaný a nestabilní francouzský politický a stranický systém a nová ústava má tak velký vliv na další fungování politických stran, které nabývají v rámci rozložení politických sil v systému na významu. Po příchodu nové ústavy se francouzský stranický systém v 70. letech postupně etabloval jako bipolární. Literatura mluví o tzv. bipolárním čtyřúhelníku (popř. čtverylce) v rámci, kterého se až do roku 2007, respektive 2012, celkem pravidelně u moci střídaly levice a pravice, které kolem sebe utvořily dva silné mocenské bloky. Již v 90. letech však tuto bipolární čtverylku začíná narušovat silící krajní pravice v podobě *Front national* (FN), stejně jako nová mocenská síla na levici v podobě *Les Verts* (LV).

Pomineme-li boj, který vede tradiční francouzská pravice proti vyzyvatelům z dalších politických táborů navenek, vedou její představitelé boje ještě na jedné frontě. Období po roce 2012 je poznamenáno celou řadou vnitrostranických bojů, především v otázkách identity (a bezpečnosti), hospodářské politiky a evropské integrace.

Tyto tři problematiky se stávají štěpnými liniemi, které *Union pour un mouvement populaire* (UMP), respektive *Les Républicains* (LR), oslabují uvnitř i vůči jejich politickým konkurentům. Dnes je dalším velkým štěpným tématem v rámci vnitrostranických debat například důchodová reforma.

Analýzou transformace francouzského stranického systému po roce 2000 a dále analýzou prezidentských a parlamentních voleb z let 2012, 2017 a 2022 se práce snaží odůvodnit postupně slábnoucí podporu umírněné pravice. Posledním tradičně pravicovým francouzským prezidentem byl v letech 2007-2012 Nicolas Sarkozy, přičemž jeho neúspěch při pokusu o obhajobu mandátu znamenal počátek postupného úpadku tradiční francouzské pravicové strany UMP, respektive LR, zatímco krajně pravicová *Front national* (FN), později *Rassemblement national* (RN), začala sílit. Její vůdkyně Marine Le Pen se ve dvou po sobě jdoucích prezidentských volbách dostala do druhého kola, kde čelila pozdějšímu vítězi Emmanuelu Macronovi a její strana, dnes již známá jako *Rassemblement national* (RN), zaznamenala v posledních volbách v roce 2022 nebývalý úspěch, když dosáhla na nejvyšší počet mandátů v Národním shromáždění za dobu své existence, zatímco tradiční umírněná pravice zaznamenala jednu z nejhorších porážek v historii páté republiky.

Sílicí podporu extremismu ze strany francouzských voličů lze vnímat také v podpoře dalšího extremistického prezidentského kandidáta ve volbách v roce 2022, Érica Zemmoura, a jeho strany *Reconquête!*. Vzestup francouzského extremismu na úkor tradičních politických elit, respektive tradiční francouzské pravice, lze rovněž sledovat optikou nástupu nových stran a hnutí, respektive jednoho konkrétního hnutí. V návaznosti na to se práce snaží zanalyzovat, jaký vliv měl na úpadek tradiční francouzské pravice nástup LREM prezidenta Emmanuela Macrona. Macronistické hnutí se jeví jako nadstranické, ani levicové, ani pravicové, a sociálně liberální, tudíž dokáže oslovit širokou škálu voličů napříč politickým spektrem. V tomto bodě lze u LREM do jisté míry sledovat kontinuitu s hnutím CDG v 50. a 60. letech.

Otázkou dnes zůstává, zda se z takového šoku, jakým byly poslední volební výsledky (2022), francouzská tradiční umírněná pravice dokáže vzpamatovat, nebo zda bude i nadále ztrácet, zatímco volební podpora zástupců politických subjektů na krajích, a zejména na pravém kraji, politického spektra poroste.

Metodologická východiska diplomové práce

Tato práce je kvalitativním výzkumem, který má za cíl zanalyzovat poslední vývoj francouzského stranického systému a identifikovat jeho největší změny s přihlédnutím k vývoji tradiční a krajní pravice prostřednictvím analýzy francouzské i zahraniční literatury, dobových dokumentů a dalších materiálů. Vedle analýzy historického vývoje francouzské pravice se práce dále věnuje analýze prezidentských a parlamentních voleb z let 2012, 2017 a 2022, jejichž výsledky práce vnímá jako klíčového ukazatele úspěšnosti jednotlivých politických subjektů. Analýza třech posledních francouzských voleb tak poukazuje na hlavní faktory, které zapříčinily úpadek tradiční francouzské pravice, a naopak nárůst podpory extremismu ve Francii.

Analýzou francouzského politického prostředí a zejména tradičního pravicového proudu ve Francii se práce snaží nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku, a sice do jaké míry je úpadek tradiční francouzské pravice příčinou úspěchu krajní pravice, přičemž práce ve své hypotéze předpokládá, že právě nárůst podpory extremismu ve Francii je hlavním faktorem, který úpadek tradiční francouzské umírněné pravice zapříčinil. V návaznosti na hlavní výzkumnou otázku se práce dále snaží zanalyzovat, jakou roli hraje v problematice centrismus prezidenta Emmanuela Macrona a nástup jeho hnutí LREM, stejně jako odklon systému od tradičního dělení pravice-levice.

Vzniku této práce předcházelo intenzivní studium vždy jednoho konkrétního případu v čase, a sice nejsilnější tradičně pravicové strany (popř. pravicového bloku). Teoretická část práce se zaměřuje na vývoj francouzského stranického systému a zejména tradičních francouzských pravicových proudů, které reprezentovaly různé politické subjekty, od roku 1789, čímž se snaží identifikovat nosné ideologické a historické proudy dnešní francouzské pravice. Teoretické ukotvení francouzské pravice a její vývoj do doby před nastolením Francouzské páté republiky vychází především z klasického díla R. Rémonda, a dále z děl R. Eatwella, J. O'Sullivanova, J. F. Sirinelliho, M. Winocka a dalších.

Druhá část práce vychází především z analýzy třech posledních francouzských prezidentských a parlamentních voleb, které jsou stěžejním ukazatelem vývoje francouzského stranického systému po roce 2012. Právě rok 2012 byl pro Francii posledním, ve kterém měla pravicového prezidenta reprezentujícího francouzský tradičně pravicový umírněný proud.

Dalším stěžejním okamžikem, na který se práce zaměřuje, je nástup Emmanuela Macrona k moci v roce 2017, jakož i etablování jeho hnutí LREM v politickém prostoru Francie, a dále analýza dlouhé éry jeho vládnutí až do současnosti. Tato část práce se snaží především o analýzu změn, které nástup tohoto ani pravicového ani levicového politika, respektive jeho hnutí, znamenal pro (nejen) tradiční francouzskou pravici, ale celý francouzský politický a stranický systém.

1 Vymezení tradiční pravice a extrémní pravice ve Francii

1.1 Vymezení tradiční francouzské pravice

Výrazy jako „levice“ nebo „pravice“ jsou nezpochybnitelně nedílnou součástí a ústředním prvkem politické diskuse. (Eatwell, 1992, 3) Navzdory tomu že se jedná o termíny užitečné, jsou považovány za poněkud nedostatečné, a proto mezi politickými vědci existuje celá řada těch, kteří tuto zavedenou terminologii zpochybňují. Například Sirinelli ve svém díle naznačuje, že štěpení mezi levou a pravou je téměř „*passé*“, zatímco O’Sullivan označuje výraz „pravice“ za „vágní“ a „nesoustředěný“. (Sirinelli; O’Sullivan, 1993, 54) Spolu s Winockem se autor navíc ve svém tvrzení domnívá, že výrazy jako „pravice“ bývají často náchylné ke zneužití. (Winock, 1994) Termín „pravice“ označuje celou řadu definovaných politických postojů, jakými jsou například realismus, konzervatismus, víra v zavedenou autoritu nebo tradiční hodnoty, jako jsou náboženství, monarchie nebo hierarchie, postupem času však ztratil velkou část své hodnoty i integrity. (Davies, 2002, 9)

Pravice a levice tvořící vzájemný protiklad poznamenaly prakticky celou politickou historii současné Francie, v níž se objevují muži pravice, muži levice, strany pravice, strany levice, levicový blok, pravicová koalice a spousta dalších za nimiž se skrývá přes 150 let politických bojů. Toto tradiční rozdělení francouzského veřejného mínění na dva velké proudy tvoří princip francouzského politického života a usnadňuje pochopení francouzské historie. Tvrzení francouzského politologa René Rémonda z roku 1971, které říká, že „*francouzskou politickou i intelektuální historii nelze chápat bez pomoci pravo-levého politického spektra, platí dodnes*“. (Rémond, 1971)

Není náhodou, že výrazy „pravice“ a „levice“ mají francouzský původ, jehož kořeny sahají až do počátku Velké Francouzské revoluce (dále jen „VFR“). Pravice a levice se totiž začaly rozlišovat již v prvních letech revoluce, kdy šlechtici a duchovní usedali na pravé straně Národního shromáždění, zatímco třetí stav seděl nalevo. (Sirinelli, 1993, 21-25) Pravice tak začala být spojována se snahou o zachování královské autority a zavedeného společenského řádu, a postupem času i s kontrarevolucí (viz podkapitola 2.2.1 Kontrarevoluční pravice). McClelland ve svém díle uvádí, že francouzská pravice „*zaútočila na racionalitu, univerzalitu a demokracii, čímž vytvořila protichůdnou pozici velké soudržnosti a síly*“. (McClelland, 1971, 20)

O francouzské pravici bylo napsáno mnoho knih, jejichž autoři identifikovali nejednu pravicovou tradici ve Francii, přičemž jejich výchozím a klíčovým referenčním bodem musí být vždy revoluce. (Davies, 2002, 10)

1.2 Vymezení francouzské extrémní pravice

Oproti výrazům „pravice“ či „levice“ je pojem „extrémní pravice“ obzvláště znepokojivým pro použití v politické analýze, zatímco v běžné řeči či publicistice jej lze používat bez obav z toho, že by byl termín špatně vyložen. V akademickém kontextu je však potřeba hlubšího vysvětlení toho, proč jsou strany za extrémní a pravicové označovány. (Billig, 1992, 146) Anderson ve své studii naznačuje, že umírněná pravice má pravděpodobně daleko více společného s umírněnou levicí než s extremisty na pravici, což předesílá, že propast mezi pravicí a extrémní pravicí je větší, než si myslíme. (Anderson, 1974, 339) Větším problémem je však samotná povaha francouzské krajní pravice, a především pak její kvantifikace. Za posledních 200 let se totiž ve Francii objevuje nespočet hnutí i jedinců, kteří jsou nějakým způsobem spojováni s extrémní pravicí, mezi nimi De Maistre, emigranti, rebelové z *Vendée*, *Ultras*, Charles X, Boulanger, Barrés, *Ligue des Patriotes* (česky Liga patriotů), hnutí *Anti Dreyfusard*, *l'Action française* (AF, česky Francouzská akce), fašistické *ligues*, Vichy, pařížští nacisté, *Algérie française* (česky francouzské Alžírsko), poujadismus a nakonec *Front national* (FN, česky Národní fronta), respektive *Rassemblement national* (RN, česky Národní sdružení). (Davies, 2002, 10-11)

Problematiku tradice francouzské krajní pravice prozkoumali historici jako Sirinelli nebo Winock (Sirinelli, 1992; Winock, 1994), podle kterých neexistuje jednoduchá odpověď na to, co je a co není extrémní pravice. Je však zřejmé, že má mnoho charakteristik pravice, jen v intenzivnější a radikálnější formě. U krajní pravice můžeme dále narazit na neústupnost a ochotu uchýlovat se k mimoparlamentním taktikám, které nejsou pro konvenční pravici nijak typické.

Je velmi složité vytvořit jednotnou definici extrémní pravice. V každé generaci se totiž objevuje znovu, často však ve zcela odlišné podobě. Winock se ale ve svém tvrzení domnívá, že navzdory velikosti přesahů a složitostí existovaly v posledních dvou stoletích v případě extrémní pravice jisté kontinuity.

Autor jich identifikuje celkem pět: odmítání parlamentu, lpění na silné vládě, nenávisť k socialismu a komunismu, víra v uzavření hranic a touha po obnově „*la maison française*“. (Winock, 1994, 11-15) Mimo tuto pětici lze nalézt i další identifikátory jako jsou schopnost využití krizových podmínek, víra v přímou akci, výjimečné použití násilí, důvěra v charismatického vůdce, tendence populistické a intelektuální komunikace, ale také neúspěch. Billig dále nachází tři rysy, ve kterých se překrývají extrémní pravice a fašismus. Jsou jimi nacionalismus/rasismus, antimarxismus/komunismus a nepřátelství k demokracii. (Billig, 1992, 146-148)

Na základě výše zmíněného je možné stejně tak tvrzení, že ve Francii existuje pouze jedna jediná krajně pravicová tradice, protože se ve skutečnosti jedná o lineární postup a vývoj různých hnutí a myšlenkových proudů od roku 1789 do současnosti. S touto myšlenkou se ztotožňuje Winock, když říká, že v každé generaci má extrémní pravice něco nového, stejně tak jako prvek dědictví. (Winock, 1994, 7-16) Takovým příkladem je dnešní FN, respektive RN, která v sobě nese „staré“ i „nové“. Strana si vyvinula svébytné postoje k moderním otázkám v oblasti evropské integrace a imigrace a zároveň přijala za své technologický pokrok 21. století. Naproti tomu FN/RN stále ctí památku *Algérie française*, používá poujadistický slovník (viz podkapitola 2.2.7. Čtvrtá republika), vyzdvihuje vichystická témata, používá specifický narativ, napodobuje Boulangerův populismus, navazuje na zakořeněný nacionalismus Barrése a souzní s protirevoluční a kontrarevoluční politikou. To samé lze říci o Pétainově režimu za druhé světové války nebo radikální pravici z konce 19. století. I jejich představitelé se totiž přizpůsobili novému politickému kontextu, vymezili se v moderních tématech, ale zároveň se nebáli čerpat z historických prvků, čímž umocňovali svou přitažlivost. (Davies, 2002, 11-13)

1.2.1 Radikální pravice

Extrémní a radikální pravice jsou dva zaměňované a často ne dostatečně rozlišované pojmy. Jejich užívání se však v čase měnilo, McGowan například uvádí, že do konce 80. let. 20. stol. by užíván spíše pojem radikalismus oproti extremismu. (McGowan, 2004) Kromě časovosti lze velmi výrazný rozdíl mezi extremismem a radikalismem definovat ve vztahu jednotlivých proudů k principům demokratického uspořádání. V otázce jednoho ze základních principů demokratického uspořádání, svobodného a legálního působení opozice, lze extrémní opozici vnímat jako antisystémovou, která usiluje o změnu politického uspořádání i jinými než legálními prostředky. Naproti tomu usiluje radikální opozice pouze o změnu stávajícího politického uspořádání pomocí všech dostupných legálních prostředků. (Danics, 2003)

Radikalismus sice v některých případech zpochybňuje demokratické principy a hodnoty, ale na rozdíl od extremismu je nezavrhuje. Důslednější rozdělení mezi radikalismem a extremismem však definovat nelze, jelikož je velmi nejednoznačné. Pojem radikalismus navozuje zdání, že jedná na základě demokratického konsenzu, zatímco výklad pojmu extremismus je spíše normativní a je spojován s negativní konotací. (Fiala, 1998)

2 Vývoj pravice ve Francii

2.1 Teoretický rámec pro vývoj pravice ve Francii

Eatwell a O'Sullivan identifikují celkem pět typů pravice, mezi nimi reakční, radikální, umírněnou, extrémní a novou. Eatwell dále říká, že je „*obtížné najít společný spojovací prvek v pravicovém myšlení*“, ve kterém existují významné rozdíly a rozpory napříč celým spektrem. (Eatwell, 1992, 3) René Rémond ve své klasické studii rozlišuje tři hlavní „rodiny“ v rámci tradice francouzské pravice, jedná se o orleanismus, nacionalismus/bonapartismus a legitimismus/ultracismus. (Rémond, 1971, 30) Zatímco tento autor se extremismu spíše vyhýbá a nedůvěřuje ani pojmu francouzské fašistické tradice, autoři Sternhell, Milza a Soucy fašistickou tradici přímo identifikují (Sternhell, 1987; Milza, 1987; Soucy, 1966). Z výše zmíněných je to právě Sternhell, který říká, že Francie nabídla pro rozvoj fašistického hnutí a jeho ideologie „*obzvláště příznivé podmínky*“ (Sternhell, 1987, 29), když na fašismus pohlíží jako na směs nacionalistických a socialistických tendencí. V období mezi lety 1880 a 1920 identifikuje zrod *un mouvement de masse* (česky masové hnutí), přičemž se jedná o novou „*revoluční pravici*“. (Sternhell, 1987, 78)

Arnold zdůrazňuje ve svém díle rozmanitost radikální pravice, kterou líčí jako antisemitskou, fašistickou, kolaborantskou, neonacistickou, novo-pravicovou rodinu zahrnující extrémně pravicové proudy. (Arnold, 2000) Dalším z autorů je Sirinelli, který označuje Rémondův ultracismus, později legitimismus, za tu „*pravou pravici*“. Podle něj se na sklonku 19. století zrodila nová pravice, která předesílá „*úsvit politické modernity*“. (Sirinelli, 1992) Ve 20. století pak identifikuje parlamentní i mimoparlamentní pravici a dále v období po roce 1945 neustále odkazuje na „*les droites*“ (česky pravice v množném čísle). Po roce 1965 pak vyzdvihuje „*extrémní*“ a „*novou*“ pravici. (Sirinelli, 1992) Anderson zkoumající dějiny po roce 1880 nachází v široké tradici konzervativní, kontrarevoluční a nacionalistické prvky. (Anderson, 1974, 17-18)

Podstatu pravice shrnuje jako předsudek, kdy je pravice automaticky spojována s minulostí. Navzdory tomu, že žádné téma ani problém neidentifikují pravici na delší časové období, od konce 19. století pravicovou politikou nejvíce prostupují klerikalismus, nacionalismus, regionalismus a obrana majetku. (Anderson, 1974, 339-340)

Winock ve své studii z roku 1994 identifikuje dvě hlavní pravicové pod-tradice: kontrarevoluci a populismus/národní populismus. Významně podporuje také třetí tradici, fašistickou tradici, od 20. let 20. století. (Winock, 1994, 8-10) Stejně tak pojímá i nezávislou a autonomní antisemitskou tradici, což naznačuje třeba název jeho knihy z roku 1990 „*Nationalisme, Antisémitisme et Fascisme en France*“. (Winock, 1990) Další z autorů Austin svůj výzkum zaměřuje výhradně na meziválečné období, kdy uznává mocnou krajní pravici a konzervativní pravici. Ve svém díle dochází k závěru, že ideologické rozdíly mezi těmito dvěma proudy byly obzvláště mezi lety 1934 a 1938 často smazávány v momentech, kdy konzervativci a extremisté sdíleli závazek na cestě ke znovuzískání politické moci ve Francii. (Austin, 1990, 176) Tento příklad pomáhá pochopení toho, jakým způsobem se mohou pravicové tradice sloučit. (Davies, 2002, 13-14)

Petitfils mluví o krajně pravicové tradici jako o kombinaci *le nationalisme français* (česky francouzský nacionalismus) a *la tentation fasciste* (česky fašistické pokušení), která je podpořena tradicionalistickým a kontrarevolučním proudem. Jeho hlavním argumentem je, že všechny tři tradice jsou velmi odlišné a jejich příznivci se během let setkali s mnoha pády. Nepopíratelnými ale jsou trvalost a neustálá obnova ideologických témat krajní pravice a mnohočetné body sblížení, které tvoří jednotu této politické rodiny. Navzdory dichotomii v jádru samotné krajní pravice je jasné, že existuje také tradice myšlení nepřerušovaná od revoluce. (Petitfils, 1983, 6-10)

2.2 Transformace francouzské pravice od roku 1789

2.2.1 Kontrarevoluční pravice

Kontrarevoluční pravice, někdy označována také jako reakční tradice (McClelland, 1992), je na pravé straně pravo-levé osy tradic nejtrvalejší a zároveň zcela klíčovou v tom, že do jisté míry napomáhá pochopení extrémní pravice. McClelland tvrdí, že nejdůležitější charakteristikou extrémní pravice, ale i pravice obecně, je její antagonie vůči VFR, respektive jejím hodnotám, které se poprvé objevují v roce 1789. (McClelland, 1971, 14-36)

Mezi intelektuály se vůči ní jako první vymezil Joseph de Maistre, který je považován nejen za otce zakladatele kontrarevoluční pravice, ale i pravice, respektive krajní pravice ve Francii.

Kontrarevoluční myšlení a jeho hodnoty však nelze spojovat pouze s obdobím VFR, jelikož se jedná spíše o ideu nežli o časové období francouzské historie. Počátkem 19. století byla tato myšlenka předána ultracistům, kteří vkládali svou víru do „mystické koncepce monarchie“. (Rémond, 1971, 35) Extrémní royalismus se po revoluci v roce 1830 objevuje znovu nikoliv však jako ultracismus, nýbrž jako legitimismus. Výrazně se vůči francouzské revoluci vymezují také extrémně pravicová hnutí 20. století, zejména *l'Action française* (AF), později také Vichystický režim, který zakazuje *Declaration des Droites de l'Homme* (česky Deklarace lidských práv a svobod) a nahrazuje revoluční slogan „*Liberté, Egalité, Fraternité*“ (česky svoboda, rovnost, bratrství) slovy „*Travail, Famille, Patrie*“ (česky práce, rodina, vlast) a nakonec FN, respektive RN. (Winock, 1994, 17; Steiner, 1989, 151-152) McClelland říká, že právě základní útok na rozum a lidská práva je to, co ideologicky spojuje francouzskou pravici. (McClelland, 1971, 36) Mezi další společné znaky patří zejména zjevná kritika levice, což se podepsalo na kritice jakobínů na konci 18. století, a dále liberálů a konstitucionalistů v období restaurace, hnutí Dreyfusardů koncem 19. století, *Cartel de Gauches* (česky Kartel levice) a Lidové fronty v meziválečném období, a nakonec *Parti socialiste* (dále jen PS, česky Socialistická strana) a *Parti communiste français* (dále jen PCF, česky Francouzská komunistická strana) v současnosti. (Davies, 2002, 14-15)

2.2.2 Ultracistická/legitimistická pravice

Ultracismus se v letech 1814-1830 rekrutoval především z aristokracie, věřil ve společenskou hierarchii a silnou spjatost s katolickou církví. Jednalo se o myšlenkový směr silně poznamenaný tradicionalismem, který zavedli Bonald a de Maistre, a který se etabloval napříč Evropou po Vídeňském kongresu v letech 1814-1815. Byl charakteristickým svou touhou po návratu k absolutním monarchiím, které v Evropě vládly před revolučním obdobím, božským řádem a přirozeným politickým řádem, od kterého systém významně odchýlila VFR.

Po revoluci v roce 1830 byla ustavena tzv. červencová monarchie, která trvala až do roku 1848. Vládnoucí orleánskou dynastií považovali v této době již legitimisté, nikoliv ultracisté, za uzurpátorskou. Po celé 19. století byli legitimisté loajální k bourbonské větvi, do které vkládali naději na obnovu starých pořádků, avšak byli opakovaně zklamáni.

Legitimismus se však v době červencové monarchie setkává s jistým ideologickým omlazením, které zapříčinily zájmy společnosti na tom usmířit monarchii s lidmi. (Lejeune, 2011)

2.2.3 Orleanistická/liberální pravice

Orleanistická tradice představovala v 19. století „druhou pravici“ a zahrnovala jak proudy konzervativní, tak proudy liberální. Jejím příznivcům šlo zejména o boj proti republikanismu, dělnickým povstáním, nepořádku a „rudé“. To vše zejména ve snaze o stabilizaci nového režimu, který se měl vzdálit od extrémů a ustavit nové sekulární politické instituce fungující na principech liberalismu, orleanisty chápaném jako parlamentarismus. Orleanismus se tak v 19. století stal nositelem racionálního parlamentarismu, který zastínil věrnost dynastii. Právě proto se celá řada politických institucí v roce 1875 stala ryze republikánskými. Rémond řekl, že „*orleanistům záleží méně na režimu než na osobě a na jménu režimu méně než na institucích. Takový vývoj je pro legitimistu nemyslitelný...*“ (Rémond, 1982) Navzdory očividnému vzájemnému nepřátelství mezi legitimisty a orleanisty vznikla za druhé republiky koalice pod názvem *Parti de l'ordre* (česky Strana pořádku) a za třetí republiky pod názvem *L'ordre moral* (česky Morální řád). (Lejeune, 2011) Dědicem Rémondovy orleanistické pravice se tak stala pravice liberální. (Davies, 2002, 23)

2.2.4 Parti de l'ordre

Revoluční roky 1830 a 1848 byly pro orleanisty a legitimisty zlomové. Zatímco rok 1830 znamenal v souvislosti s přechodem k opozici ultracistické tradice výrazný posun doprava, rok 1848 již nemění postavení ani jednoho z hnutí, vyjma toho, že se orleanisté připojují k opozičním legitimistům. Právě orleanisté jsou díky své přirozené schopnosti získávat hlasy a prosazovat zájmy těmi, kdo udává tempo této dvojitě pravicové opozice a dává impuls společné pravicové politice. Legitimisté se v této době setkávají s odcizením od politického života a musí se smířit se svou vedlejší rolí po boku orleanistů. Příznivci obou pravicových tradic ale v nedůvěře a podezíravosti nezapomínají na minulost. Rok 1848 však uspíší jejich návrat k moci, orleanisté a legitimisté už se v této době nevnímají jako nepřátelé, nýbrž sdílí společné nepřátelství k levici. Společně formují *Parti de l'ordre*, jejíž název jasně vypovídá o jejím hlavním zájmu. Nové partnerství spojuje úsilí, když sčítá své vlivy i podporovatele, čímž získává navrch. V prezidentských volbách v roce 1848 postaví silného kandidáta v osobě Ludvíka Napoleona Bonaparte, který nemá ve volbě konkurenta.

V roce 1849 završují jejich úsilí volby do Národního shromáždění, ve kterých slaví pravicová opozice úspěch, když obsazuje dvě třetiny z celkových 713 míst, přičemž jen legitimisté jich obsazují téměř 200.

Za vlády *Parti de l'ordre* byla přijata dvě velmi důležitá opatření. Zákon z 31. května 1850, který jako podmínku pro udělení volebního práva stanovil minimální délku 3 roky pobytu na jednom místě, čímž zcela vědomě zrušil princip všeobecného volebního práva, jelikož v té době až třetina francouzských občanů migrovala za prací. Ze strany pravicové koalice šlo zejména o eliminaci rizik, protože v důsledku přijetí tohoto zákona budou moci volit jen stabilní, kádrování voliči, u nichž se předpokládá respektování politických, společenských i duchovních autorit a jejich politik. Druhým opatřením jsou zákony *Falloux* a *Parieu*, jejichž přijetí je označováno za jednu z největších politických událostí 19. století., a které se zaměřovaly na propagaci katolického učení. Toto opatření symbolizuje nevídané sblížení mezi duchovními strukturami a orleanismem, jehož dřívější liberalismus v sobě skrýval známky antiklerikalismu. Rok 1850 se tedy chová jako kdyby revoluční rok 1848 nikdy nebyl, orleanismus je stále u moci a kontinuita opět vítězí nad převratem a změnou. (Rémond, 1982)

2.2.5 Bonapartistická pravice

Prezidentské volby v roce 1848 uvolnily novou politickou sílu, se kterou předáci pravicové koalice nepočítali. Aplikace všeobecného volebního práva vložila do rukou Ludvíka Napoleona Bonaparte obrovskou legitimitu, díky které dochází k hlubokým změnám v rovnováze politických sil vlivem nové bonapartistické tradice.

V rámci bonapartistické tradice se v roce 1848 objevuje bonapartistická strana, aby přivedla k moci Ludvíka Napoleona, jehož státní převrat v roce 1851 znamenal konec druhé republiky a nastolení druhého císařství. Není náhodou že bonapartistické tendence se silně vymezovaly vůči druhorepublikové *Parti de l'ordre*. Během 19. století by se bonapartismus dal označit za spíše nadstranický, jelikož nebyl ani vysloveně napravo, ani výrazně nalevo. Až do 20. století se bonapartistická tradice dělila na dvě křídla. Levé křídlo bylo lidovou, demokratickou, antiklerikální tradicí, která měla své kořeny především na venkově. Pravicová bonapartistická tradice se na druhou stranu vyznačovala konzervatismem spojeným s významnými církevními představiteli a byla zaměřená na sociální obranu, která získala podporu ze strany orleanistů, nikoliv však legitimistů.

Oproti orleanismu a legitimismu je bonapartistická tradice daleko komplexnější ideologií kombinující národní slávu, revoluční záruky a autoritářský princip. (Lejeune, 2011)

2.2.6 Třetí francouzská republika

Konec druhého císařství předznamenal již začátek prusko-francouzské války, přičemž jeho definitivní konec umocnila porážka v bitvě u Sedanu v roce 1870, a tak byla ještě toho roku vyhlášena třetí, a zatím nejdéle trvající, francouzská republika. Představitelé *Parti de l'ordre* se tak dočkali a zbavili césarismu nevěrného panovníka, kterého v roce 1848 přivedli k moci. Ustavením třetí francouzské republiky tak definitivně selhaly snahy kontrarevoluční Francie o obnovu monarchie, jelikož od této doby je Francie republikou

2.2.6.1 L'Ordre moral

Nálady v Národním shromáždění jako by vzkřísily starou Francii, ve které extrémní kontrarevoluční pravice zuřivě volala po křesťanské monarchii a hierarchické společnosti, když byla zvolena monarchistická většina sestávající z legitimistů a orleanistů. Legitimisté opět pocítili potřebu zformovat koalici společně s orleanisty, jejichž liberální smýšlení mělo silné zastání v rámci tehdejších společenských elit. *L'Ordre moral* byla první pravicovou koalicí, která vznikla po konečném pádu Ludvíka Napoleona Bonaparte (císaře Napoleona III.). Koalice se etabluje v roce 1873, kdy se tehdejšímu prezidentovi a předsedovi vlády Adolphovi Thiersovi podařilo zneprátnit si všechny poslanecké skupiny. Příznivci *l'Ordre moral* se setkali u uznávané autority vévody de Broglie, který vyjádřil nespokojenost nad politickou linií, kterou se země ubírala pod vládou Thierse. V Národním shromáždění tak dochází k hlasování o odvolání prezidenta republiky a předsedy vlády a jeho nahrazení legitimistickým generálem MacMahonem, který se zasloužil o potlačení Pařížské komuny v roce 1871. V historii francouzské pravice se jedná o okamžik, ve kterém dosáhla svého absolutního maxima, když se součet poslanců hlasujících ve prospěch pravice pohyboval mezi třemi a čtyřmi sty.

Koalice z roku 1873 představuje i nadále kontinuitu třech vymezených tendencí a je jakýmsi prohloubením původních pravicových tradic. Vnímáme zde neustále se opakující paralelu mezi dvěma rojalistickými rodinami – legitimisty a orleanisty. Legitimisté stále věří v návrat starých pořádků z let 1815 nebo 1849, jelikož je pro ně i nadále charakteristickou lojalita ke koruně a věrnost „zásadám jejich otců“.

Myšlenka restaurování je nahrazena myšlenkou kontrarevoluce, jelikož legitimisté jsou vzhledem k událostem počínaje rokem 1789 přesvědčeni o křehkosti jakéhokoliv režimu založeného na principech z revolučního roku 1789 kromě režimu monarchistického. Křesťanská monarchie, hierarchická společnost a mecenášství tvoří i nadále hlavní linii politického, náboženského i kulturního pojetí legitimismu. (Lejeune, 2011)

Zatímco legitimisté i nadále žijí minulostí, orleanisté jsou naproti tomu pohlceni současností, jelikož se díky nejpočetnější skupině v Národním shromáždění ocitají v centru vyjednávání. Díky jejich početnosti je prakticky nemožné sestavit parlamentní většinu bez jejich participace. Znovu se tak objevuje protiklad mezi legitimistickou odpovědností a orleanstvím, které se pojí s výkonem moci. Zatímco pro legitimisty je monarchie zosobněná vládnoucí autoritou, pro orleanisty je principem a formou režimu. Základem jejich myšlení zůstává politický liberalismus a sociální konzervatismus, přičemž parlamentarismus pro orleanisty představuje záruku občanských svobod, který je chrání před svévolí absolutní moci a diktaturou mas.

O bonapartismu se příliš nemluvalo, jelikož byl považován za poražený s koncem druhého císařství a k režimu, který byl odpovědný za prohranou prusko-francouzskou válku se v parlamentních volbách v roce 1871 neodvážil přihlásit žádný z kandidátů. Ve Francii i nadále zůstávají regiony, které jsou tradičními baštami bonapartismu např. Korsika. (Rémond, 1982) Když v roce 1879 umírá jediný potomek Napoleona III. Ludvík Napoleon, dochází k rozdělení bonapartismu mezi stoupence prince Napoleona Jérôma (levicovní bonapartisté) a podporovatele prince Victora (pravícovní bonapartisté). Zatímco první jmenovaný těžil z pravidla nástupnictví, které bylo stanoveno v roce 1852, princ Victor byl určen jako dědic v závěti svého bratrance Ludvíka Napoleona a stejně tak těžil z podpory bývalého vice-císaře Rouhera. (Lejeune, 2011)

2.2.6.2 Spojenecká, progresivní a nacionalistická pravice

Trvalo necelých 25 let než se tři velké francouzské pravivé tradice, které se střídaly téměř po celé 19. století u moci, proměnily v pouhé historické přežitky, přičemž jedna z nich byla dokonce zcela pohřbena. V praxi přestaly být tyto tři pravivé tradice politickou silou. (Rémond, 1982) V 90. letech 19. století se objevuje tzv. nová pravice, ze které vzejdou tři nová pravivá křídla, a sice nacionalistické, spojenecké a progresivní. V těchto třech nových proudech lze vnímat kontinuitu třech původních pravivých rodin, jak je vymezil René Rémond.

Spojenci mají podobné rysy jako legitimisté, jedná se o bývalé monarchisty, kteří po smrti hraběte de Chambord nemají ke komu upnout svou monarchistickou loajalitu, přičemž jejich ideologie zůstává stále velmi konzervativní. Neméně na sebe navazuje také myšlení orleanistů a progresivistů, kteří jsou napůl cesty mezi revolucí a reakcí a nejeví nijak velký zájem o sociální problematiku. Jistou kontinuitu lze vnímat rovněž mezi bonapartisty a nacionalisty, jejichž novou charakteristickou ideologií se stává antisemitismus. (Lejeune, 2011)

2.2.6.2.1 Nacionalismus

Podle Winocka a Hainswortha zahrnuje nacionalisticky-populistická tradice hnutí konce 19. a počátku 20. století. (Winock, 1990, 41-49; Hainsworth, 1994, 30-31) S etablováním Třetí francouzské republiky a příchodem masové politiky v 70. letech 19. století se objevuje nový typ pravice, která je moderní, radikální a v jejím čele stojí trojice Barrés, Boulanger a Dérouléde. V této době se tato nová moderní pravice snaží o zapojení se do demokratické politiky. Winock hovoří o tzv. „éře mas“, jelikož v této době byl lid považován za klíčový zdroj veškeré autority a legitimacy. Ve 20. století lze v rámci národně-populistické tradice identifikovat 3 fenomény, a sice *ligues*, Poujadistické hnutí a FN, respektive RN. Klíčovou složkou této tradice je antisemitismus, ačkoliv nemusí být výhradní. Právě antisemitismus přispěl koncem 19. století ke vzniku „nového intelektuálního klimatu“ a nakonec vytvořil prostředí pro rozvoj fašismu. (Winock, 1994, 9) (Davies, 2002, 18)

V případě nacionalismu se v kontextu celého 19. století jednalo o doposud nevídaný jev. Nově vzniknuvší tradice přenesla z levice na pravici celou řadu pojmů a hodnot do nynějšíka charakteristických pro radikalismus, přičemž se není čemu divit, když jeden z jeho hlavních představitelů (Boulanger) vzešel z radikální krajní levice. (Rémond, 1982) Profiluje se jako národně militaristická pravice, spíše klerikální nežli náboženská, násilně protiparlamentní a anti-intelektualistická, jejímiž dvěma hlavními znaky jsou agitace ulic a polemika tisku o skandálech. (Lejeune, 2011)

K této změně dochází v letech 1887-1899, kdy se etabluje tzv. boulangismus. Jacques Néré dával vznik boulangismu do souvislosti s vývojem hospodářství ve Francii, jelikož právě tato tradice vykryštovala jako nespokojenost dělnické třídy s politickými elitami, stejně jako později poujadismus. (Néré, 1958)

Boulangismus však na přelomu 80. a 90. let doplácí na podezření ze spiknutí proti právním institucím a přípravy pádu režimu a zároveň je zesměšňován pro svou nerozhodnost a neschopnost naplnit své politické cíle, ačkoliv byl zpočátku prezentován jako pokus o uklidnění a národní harmonii a hájil a prosazoval republiku, která je skutečně demokratická a otevřená všem. (Rémond, 1982)

2.2.6.2.2 Spojenecká a progresivní pravice

Spojenecká, někdy také přidružená, pravice (francouzsky *la droite ralliée*) sestává z bývalých monarchistů, kteří se řídí doporučeními svrchovaného papeže a přijímají republiku v naději na legislativní úpravy. Tato nová tradice převzala iniciativu seskupit pod hlavičku nezávislé pravice malý počet konzervativních republikánů. Navzdory tomu, že v roce 1883 spojení monarchisté neuspěli, obsadili republikáni po volbách asi 35 míst a v roce 1902 to bylo již 50 poslanců sdružených v *Action Libérale* (česky Liberální akce).

Zatímco *Action Libérale* znamenala vrchol posunu pravice doleva, progresivisté zaujali opačný postoj. Mutace této tradice se do velké míry podobá tradici orleanistické s tím rozdílem, že v tomto případě se jedná o posun zleva doprava. Na dva tábory rozdělila zastávce progresivní pravice Dreyfusova aféra. První část odmítla levici a vytvořila blok s radikály, zbytek se však definitivně přidal k pravici. V roce 1902 se tak progresivisté stávají třetím prvkem tehdejší pravicové koalice.

Posun umírněných stran doprava na konci 19. století zcela otřásl politickou geografii Francie a tradiční mapu starých usedlých pravicových stran tak vystřídala mapa nová. Příkladem změn může být hlavní město Paříž, jakož i řada provincií, jakou bylo například Lotrinsko. Můžeme tak sledovat jistou paralelu s rokem 1873, jelikož se v roce 1902 opět zformovala tříčlenná koalice pravicových stran proti levicovému bloku. Tady však analogie končí, jelikož se za pouhých několik desítek let proměnila jména, značky i programy. (Rémond, 1982)

2.2.6.3 L'Action française jako syntéza pravicových tradic

L'Action française (AF) se zrodila z Dreyfusovy aféry a její oficiální vznik se datuje do června 1899 a profiluje se jako syntéza několika starých pravicových tradic. Ty nejpopvrchnější, nejnápadnější a nejbouřlivější zvyklosti přebírá AF od nacionalismu.

Jedná se o sklony k násilí nejen k tomu slovnímu, ale také o brutalitu polemiky a stranickou vášeň, která se neštítí riskantních obvinění, nehorázností, ani urážek. Nacionalismus propůjčil AF mimo jiné také strukturu a organizační formu, jelikož ovšem přebírá vzorec ligy, nikdy nebyla a nebude stranou v pravém slova smyslu. V neposlední řadě vnímáme analogii s nacionalismem v antiparlamentním a autoritářském narativu, který byl tak vlastní bonapartismu.

Na rozdíl od bonapartismu, který vyzýval k jistému druhu sociální demokracie, je AF očištěna od odkazů na jakýkoliv demokratický princip a zbavena jakéhokoliv lidového prűniku. Stejně tak vymizel vliv církve i výsady pro vládnoucí třídy. Nově vzniknuvší celek je opakem demokracie, politickou filosofií založenou na hierarchickém pojetí společnosti a respektování nadřazenosti původních obyvatel. Ve své podstatě ji lze označit za aristokratickou. Její sociální program se omezuje na anachronickou obnovu korporátních rámců, přičemž vychází z tradicionalistické, aristokratické a paternalistické větve sociálního katolicismu. Některé z těchto znaků pak můžeme připodobnit dalšímu z historických pravicových proudů, a sice francouzské tradicionalistické pravici. AF je také posledním bodem analogie s ultrapravicovou *le parti de la Restauration* (česky Strana restaurace). Totožnost smýšlení těchto dvou uskupení spočívá především v nepřátelství vůči jakobínské centralizaci, oddanosti obnově místních svobod, obraně a obnovení zprostředkujících orgánů a stejném pojetí monarchie. Není tedy náhodou, že se AF hlásí k hlavní linii politického a sociálního systému ultrapravice.

Přítomnost orleanismu v AF není sice nejdůležitější, ani zdaleka rozhodující, jeho příspěvek však umožňuje konstatovat, že žádná ze tří historických pravicových tradic tak, jak je charakterizoval Rémond, v uskupení nechybí, a že AF představuje, ač v nerovném poměru, syntézu všech pravicových směrů 19. století. (Rémond, 1982)

2.2.6.4 Národní blok, tzv. třetí koalice

Pravice poražená ve volbách v roce 1914 se v listopadu roku 1919 vrátila v plné síle, kterou lze připodobnit té z roku 1871, a tak budila celkový dojem jako by se jednalo o návrat starých časů. Národní blok obsadil 437 z celkových 613 křesel, a pravici se tak dostalo pomsty za léta 1876-1919, kdy byla prakticky neustále omezována a stála v opozici. Do roku 1939 byla pravice ve vládě celkem 14 let.

Skutečnou novinkou se však jeví být sblížení pravice a středu, jelikož Národní blok se nerovná jen a pouze pravici, tvoří ho skupiny poslanců, které se po levicovém náporu z předešlých let posunuly k pravici, a to spíše vlivem okolností a zákonitosti o střídání center nežli na základě svého osobního přesvědčení. Toto sblížení umožnila také změna chování pravicových poslanců za první světové války, kteří se přestali systematicky stavět proti politickým institucím, zdrželi se boje proti vládám a „*postavili republiku před soud*“.

Volby v roce 1919 však znamenaly pouhé oživení trendu, který započal již před válkou, když v roce 1913, kdy představitelé starší pravicové tradice obsadili tři nejvyšší pozice v čele státu. Raymond Poincaré se stal prezidentem republiky, Paul Deschanel stanul v čele Národního shromáždění a Louis Barthou se ujal pozice předsedy vlády. Úspěch této trojice se stal předzvěstí vzestupu do té doby upozaďované pravice. V roce 1914 proti sobě pravice a levice stály ve dvou stěžejních problematikách – vojenské a finanční. Pravice se zasazovala o tříletý zákon a byla proti projektu daně z příjmu a v roce 1919 bojovala za vojenskou bezpečnost a vyrovnaný rozpočet.

V roce 1919 tak stejně jako v roce 1873 otevřela pravici cestu k moci koalice, která byla podmínkou jejího vítězství. Byla dokonce ochotna udělat tlustou čáru za rozpory, které ji v minulosti stavěly do opozice vůči levici. Z koalice, která se rozšířila mnohem více doleva tak byly vyloučeny jen ty názorové proudy, které byly neslučitelné s legitimními požadavky vlastenectví. Propast mezi pravicí a levicí už neodděluje dva bloky soupeřící o moc, ale rozlišuje mezi špatnými Francouzi a dobrými vlastenci, jelikož Národní blok budí dojem, že jsou národní hodnoty na pravici. Takové přesvědčení posouvá politický boj na další stupeň, jelikož dává v sázku národní integritu. Sněmovna národního bloku se rovněž přezdívá sněmovnou modrého obzoru, jelikož povznáší vlastenecké cítění a oslavuje národní slávu. (Rémond, 1982)

2.2.6.5 30. léta

Ve 30. letech 20. stol. levice ztotožnila všechny své nové i tradiční odpůrce (pravice) s fašismem a jejich antifašismus se tak stal mobilizačním tématem všech politických i sociálních sil, které tím sjednotil. Volební boj v roce 1936 tak nabyl významu boje za demokracii proti fašismu. Pravice se sice takovému připodobňování snažila bránit, avšak předpoklady k tomu, že *ligues* a fašismus spolu souvisejí, jsou nesčetné.

Nejedna událost 30. let podložila podezření levice a potvrdila spjatost *ligues* s fašismem, ať už se jednalo o sympatie pravicových novin k Mussoliniho Itálii, odmítnutí uplatnění sankcí za agresi v Etiopii, odmítnutí přijetí války vůči SSSR, solidaritu s armádou, která se vzbouřila proti španělským republikánům, nebo toleranci Hitlerových převratů. Navíc se po roce 1939 množství příslušníků *ligues* a autorů pišících do pravicových novin ocitlo v řadách kolaborantů a okupačních sil. Svým způsobem tedy potvrdili tvrzení, že *ligues* meziválečného období představovaly francouzskou verzi evropského fašismu. Prozkoumání fašistických archivů navíc ukázalo, že fašistický Řím vyplácel dotace několika z francouzských organizací včetně P.P.F. Jacquese Dorioty. Dualistický pohled na systém rozložení politických sil zastávali zejména marxisté, kteří cokoliv, co nebylo vlevo řadili pod stejný pojem, čímž ztotožnili pravici s fašismem.

Ústřední postavou propojení pravice s fašistickou ideologií je postava a ideové pojetí Maurice Barrése, který se dá v jistém smyslu považovat za spojku mezi boulangismem a nacionalismem. Koncem 19. století nastoloval prostřednictvím tisku témata, jakými byly kritika parlamentarismu, apely na autoritu, odsouzení kapitalismu, či horlivou snahu o národní jednotu, a tedy témata, kterých se později ujaly *ligues*. Soucy tak v Barrésovi vidí předchůdce fašismu, jehož nacionalismus se stal protofašismem. (Soucy, 1966)

2.2.6.5.1 Francouzský fašismus

Francouzský fašismus je nepochybně nejkontroverznějším politickým fenoménem. Zatímco Rémond je ohledně existence fašistických hnutí ve Francii poněkud skeptický (Rémond, 1971), Eatwell existenci fašistické tradice akceptuje, ale vnímá ji spíše jako intelektuální fenomén. Identifikuje rovněž rozsáhlou neofašistickou tradici po roce 1945. (Eatwell, 1996, 239-258) Sterhell a Soucy pak akceptují koncept francouzského fašismu zcela, přičemž Sterhell se zaměřuje na celou řadu hnutí a nachází kontinuitu mezi potomky boulangismu a *ligues* meziválečného období, které společně označuje jako revoluční pravici. Ve svých studiích ukazuje na fakt, že se jedná o pravicovou ideologii, která nevychází, ani z krajní, ani z liberální pravice. (Sterhell, 1987; Soucy, 1972) Důležitý je příspěvek Nolteho, který považuje AF za jednu ze „tří tváří“ evropského meziválečného fašismu. (Nolte, 1965, 26) Nolte napomohl zasadit francouzský fašismus do evropského kontextu, a navíc podtrhává význam raného fašismu. Francie se tedy jeví jako důležitá oblast studie této tradice od raného fašismu a před-fašismu až po polofašismus a neofašismus.

Francouzský fašismus sice nikdy nebyl realitou ve stejném slova smyslu jako tomu bylo v sousední Itálii nebo Německu, paradoxně však probudil mnohem větší zájem u historiků. Francie totiž představuje stěžejní případovou studii, na které lze zkoumat jemné rozdíly mezi fašismem a novými formami radikálních hnutí, které se zde rozvíjely zhruba od roku 1870. (Griffin, 1994, 133) (Davies, 2002)

I za předpokladu, že by se *ligues* inspirovaly v zahraničí, jednalo by se v tomto případě o znovuoživení autentické národní tradice. Postupným rozšiřováním debaty o fašismu se totiž zpochybňuje výklad hned několika dalších francouzských pravicových tradic, mezi nimi bonapartismu, boulangismu, nacionalismu a také AF. Pokud se skutečně jedná o francouzskou tradici, její počátky sahají až do 19. století, jaký vliv by měla porážka zahraničních režimů na její životaschopnost? Pokud má kořeny ve francouzské politické kultuře, její kontinuita by měla pokračovat i po druhé světové válce. V tomto kontextu by se dal francouzský fašismus označit za tzv. čtvrtou pravici, která by zaujala místo vedle legitimismu, orleanismu a bonapartismu. (Rémond, 1982)

2.2.6.6 Vichystický režim a národní revoluce

Samotný Vichystický režim trval pouhé čtyři roky, mezi lety 1940-1944, a je tedy důkazem toho, že historický význam událostí nemusí nutně záviset na délce jejich trvání. Jeho oficiálním názvem byl *État français* (česky Francouzský stát), který vznikl změnou francouzské ústavy z 10. července 1940. O den později tak zaniká Třetí francouzská republika a vzniká *État français*. Vichystická Francie (rovněž používané označení pro Vichystický režim) měla pro osud francouzské pravice velké a trvalé důsledky. Především negativní konotace, která se k Vichystickému režimu váže, zapříčinila uvržení pravice do dlouho trvající nemilosti, ze které se těžko vzpamatovala. Krajně pravicový nacionalismus pak utrpěl smrtelnou ránu, ze které se AF již nevzpamatovala.

Vichystický režim je však ideologicky mnohem barvitější, než aby se dal přímočaře označit za čistě pravicový. Období Vichy se totiž vyznačuje výraznou fragmentací jak pravice, tak levice. Vichystická Francie je často označovaná za kolaborující se Třetí říší, kolaborace se však nutně nerovná pravice. Kolaborace jako taková se vymykala tradičním klasifikacím, participovali na ní disidenti z AF, přeběhlíci z *ligues*, ale taky řada zástupců levice, zejména odboráři a socialisté, a to z důvodu pacifismu, antikomunismu a antikapitalismu.

Pro pravici je důležité, že ne všichni její zástupci se k Vichy hlásili, tři, z tehdy nejvýznamnějších představitelů¹ tehdejší pravice svou věrnost novému režimu nepřislíbili a nutno říci, že hnutí odporu proti Vichy se od počátku rekrutovalo právě z pravicového křídla. Nelze přehlédnout ani fakt, že s oslabováním autonomie Vichystického režimu se stále více zástupců pravice přidávalo na stranu odboje.

Nejenže Vichy nebylo pouze pravicovým režimem, často se nejednalo ani o tutéž pravici. V závislosti na vývoji směřoval režim od tradicionalistické až k fašizující pravici. Například liberální pravice za celou dobu trvání režimu nehrála žádnou zásadní roli a spolu s parlamentní pravici (obě tradice vycházejí z orleanismu) podporovaly Národní revoluci pouze v omezené míře. Navzdory těmto nuancím je Vichystický režim nesporně spojován s pravici (zejm. ve veřejném mínění), ačkoliv spřízněnost pravicové ideologie s tímto režimem nebyla nikdy absolutní. Návrat pravice k moci v roce 1940 vychází z porážky v bitvě o Francii. Nejen zástupci pravice, ale drtivá většina Francouzů věřila maršálu Pétainovi, vítězi z bitvy u Verdunu. Vzkříšení pravice by se dalo v tomto případě analogizovat se situací v roce 1871, minimálně vzhledem k intelektuálnímu a morálnímu klimatu, útočnému návratu klerikalismu nebo výzvám k úsilí, práci a úsporám. Hlavní témata nového režimu vidí rovněž přímou paralelu s původní kontrarevoluční pravici, a tedy oživení této starší pravicové tradice, když útočí na demokratické principy a instituce. V obnově „institucí staré Francie“ v podobě tradičních duchovních hodnot, které zajišťovaly a symbolizovaly spojení moci a církve lze vidět paralelu s obdobím rozkvětu *l'Ordre moral*. Pravá podstata Vichy tak netkví ve fašismu, ani v nacionalismu. Jedná se o směs paternalismu, moralismu, klerikalismu a militarismu. Režim se do parodické podoby fašismu propadl až ve své závěrečné fázi s příchodem kolaborantů, kteří neměli co ztratit. I proto je zhroucení režimu nastoleného v roce 1940 vnímáno jako neodvolatelné odsouzení francouzské pravice. (Rémond, 1982)

2.2.7 Čtvrtá francouzská republika

Po roce 1945 chybí pravici individuality, stejně jako pravicová uskupení, která nejsou v Národní radě zastoupena o nic víc. Pravicovým stranám profilujícím se jako kádrové strany vždy plně prominentů nepomáhá ani fakt, že vývoj plyne směrem k nástupu masových stran.

---

¹ Jednalo se o Paula Reynauda, Georgese Mandela a Louise Marina.

Namísto aby pravice vytvořila proti velkým pravicovým stranám opoziční formaci, tříští se do mnoha menších formací, které nelezly konsenzus na vytvoření jednotné opozice proti sílící levici. V tomto období se rovněž projevuje změna volebního systému na poměrný, který automaticky zvýhodňuje větší strany, což je pro pravici, která se opírá o osobní pozice a loajalitu k mužům a rodinám, silným znevýhodněním v již tak nelehké době. Na straně pravice nebyl ani tisk, jehož většina nakloněná pravici padla nebo byla zakázána na základě příkazů vydaných proti novinám. Hlavními problémy oslabení pravice jsou však diskreditace jejích myšlenek a negativní vnímání veřejnosti, která její myšlenky považuje za nenávratně zastaralé. Francouzské veřejné mínění je v této fázi jednotné v touze po radikální změně. V tomto ohledu nemá pravice, která se distancovala od všech reforem, znárodnování, sociálního zabezpečení a solidárních daní co nabídnout. Pravice tak ztrácí i své voliče, kteří se přesouvají k levicovým stranám nebo nově vzniknuvší formaci *Mouvement Républicain Populaire* (MRP, česky Republikánské lidové hnutí). Po volbách v roce 1945 se zdá, že 130 let dějin střídajících úspěchy a neúspěchy francouzské pravice dospělo ke svému konci.

To, že léta 1945-1958 vyvolávají dojem obnovy pravice není zásluhou pravice vichystické, nýbrž klasické parlamentní pravice. V roce 1948 dochází ke konsolidaci pravice, které nově obnovená důvěra umožňuje znovu získat nezávislost. Pro své přežití byla v minulých letech nucena přijímat ochranu mocnějších stran. Stejně jako o své voliče ve prospěch MRP přišla, bere si je v tomto období zase zpět. Velkou změnou je distancování se od *Rassemblement du Peuple Français*. (RPF, česky Sdružení francouzského lidu), jejíž záštitu byla pravice nucena přijmout. Všechny tyto změny posvětil rok 1952, který manifestoval obnovení parlamentní pravice jako síly první velikosti. Pravici nepoškodil ani zákon o sdružování kandidátních listin z roku 1951², a po volbách v témže roce dochází ke zrušení tichého vyloučení mužů pravice z mocenských kruhů, což jen dokazuje to, že pravice znovu nabyla svou volební sílu i parlamentní pozice, navzdory tomu že ve srovnání s rokem 1946 získala velmi málo hlasů. Zejména umírněná pravice je však v této době již dostatečně silná na to, aby se obešla bez gaullistických záruk. V návaznosti na distancování se od RPF dochází k odtržení skupiny disidentů, která vytváří *Action républicaine et sociale* (ARS, česky Republikánskou a sociální akci). Právě toto nově vzniknuvší uskupení je na nejlepší cestě stát se subjektem sdružujícím všechny příznivce pravice.

---

² Také zákon o sdružování kandidátních listin zachovával poměrný volební systém s tím rozdílem, že se v rámci departementu mohly sdružovat kandidátní listiny. Pokud sdružené listiny získaly většinu, obdržely všechny mandáty v rámci departementu a rozdělily si je podle počtu hlasů.

Restaurace pravice vrcholí v roce 1953, kdy přichází morální zadostiučinění, jelikož prezidentské i premiérské křeslo je v rukách představitelů pravice. K tomu dochází na sklonku roku, kdy je prezidentem republiky zvolen René Coty. Tím, jak se pravice dostala z bezmocné role v opozici k moci, byla v roce 1953 dovedena k jednotě, jakou nikdy předtím nepoznala. Zatímco tradicionalistická a kontrarevoluční pravice zůstávají na okraji, liberální pravice se v nových institucích výrazně realizuje a dělí se o moc s dalšími politickými rodinami, se kterými ji pojí nechuť ke komunismu a nedůvěra k autoritářským režimům. Třetí, nacionalistická, pravice, vzešla z války velmi oslabená a rozpolcená, jelikož v letech 1935-1945 to byl právě nacionalismus, který konstituoval domácí politiku Francie.

Vzestup pravice za čtvrté republiky silně podtrhává vznik hnutí RPF založené CDG v roce 1947. Navzdory tomu, že se od pravicového směřování snaží distancovat, tvářit se nadstranicky a být tu pro všechny Francouze, pro vývoj pravice má v tomto období stěžejní význam. CDG kriticky vystupuje jak proti pravici, tak proti levici. Jeho kritika se dotýká především neschopnosti tradičních ideologických proudů soustředit se a zastávat obecné zájmy všech Francouzů. I proto se svou novou ideologií nachází podporu ve všech třídách. Navzdory nevoli předsedy RPF směřuje hnutí pod tíhou systému doprava, mimo jiné i proto, že levice je již obsazená velkými masovými stranami. Na pravici totiž chybí organizovaná strana, která by rozvrácenému elektorátu nabídla přijatelný program. RPF se tak nepopíratelně a zcela pochopitelně kloní doprava. Strana slavila úspěch již ve volbách v roce 1945 a 1947, kdy ve městech získala asi 40 % hlasů. Klíčové pro ni byly parlamentní volby v roce 1951, kdy se se 120 zvolenými poslanci stala první skupinou v novém Národním shromáždění. Stále však nebyla natolik silná a početná, aby donutila ostatní strany k tomu s ní jednat. Mezi lety 1947 a 1953, kdy se CDG stahuje z politické scény, můžeme gaullistickou pravici označit za pokračovatelku bonapartistické tradice, zejména v návaznosti na velikost historické role a symboliku CDG. Krize, která započala podpisem Ženevských dohod v roce 1954, které ztvrdily ztrátu Indočíny, a pokračovala alžírskou válkou, vyvrcholila v roce 1958. Právě pád Čtvrté francouzské republiky a návrat osoby CDG přináší zásadní změnu stranického systému země. (Rémond, 1982)

V období čtvrté republiky se na pravici etabluje ještě jeden další směr. Jedná se o poujadismus, na jehož základech vzniká v roce 1953 *Union de défense des commerçants et artisans* (UDCA, česky Svaz na obranu obchodníků a řemeslníků) v čele s Pierrem Poujadem, který nedlouho poté získává národní pozice.

Poujade byl jednoduše lidový, nedal se přímo zařadit, a právě tato skutečnost mu umožnila oslovit francouzské voliče. V projevech hnutí se však postupem času čím dál tím více objevují nenávist k cizincům, Židům a antiparlamentarismus. Velkým tématem je pro hnutí také obrana *Algérie française*. Mezi poujadisty se v roce 1956 objevuje také J.-M. Le Pen. Proti zmatku, který hnutí rozpoutalo se však autoritativně postavil CDG a další, a tak se mezi lety 1956 a 1958 hnutí hroutí. U vzniku FN o 30 let později (v roce 1972) lze opakovaně sledovat snahy o to dát dohromady „poujadismus“ a „lepenismus“³. (Winock, 1998, 138-145)

2.2.8 Pátá francouzská republika

Nad tím, zda mezi lety 1958 a 1981 vládla ve Francii pravice visí mnoho otazníků. Vládnoucí strana se v tomto období vymyká tradiční pravo-levé dichotomii a říká se jí prostě většina. V období Páté francouzské republiky jsou totiž levice i pravice vnímány jako pouhé relativní pozice a spíše, než za homogenní bloky se dají označit jako heterogenní koalice. Pomyslná dělicí čára mezi oběma bloky se jen stěží překrývá s pravolevým dělením. Kromě toho, že se složení vládnoucí většiny neustále měnilo, nezahrnovala tato „pravice“ zdaleka všechny pravice. Krajní pravice zůstává i nadále mimo a drží se bezpodmínečně v opozici. Po určitou dobu byla naopak součástí vládnoucí většiny uskupení, která jsou tradičně řazena na levici. Naopak centristé po dobu, kdy byla vládnoucí většina ztotožňována s osobou CDG, zůstávali v opozici. Během let, v důsledku postupných přesunů, nakonec došlo k rozdělení, kdy uspořádání většiny a opozice poměrně přesně kopírovala ideologické rozdělení na pravici a levici. Za páté republiky trvalo však přibližně 15 let, než došlo k tomu, že se téměř všechny pravicově se profilující složky sjednotily ve vládní většině. Nejen to svědčí o enormní fragmentaci francouzského stranického systému.

Mezi lety 1958 a 1974 spočíval *raison d'être* vládnoucí pravicové většiny v odkazu na zakladatele Páté republiky a věrnosti jeho idejím. I ostatní menší formace poskytovaly těmto myšlenkám uvnitř vládnoucí většiny jistou dávku podpory a loajality. Kontinuita byla narušena v roce 1974, kdy se prezidentem stává zástupce z řad liberální tradice pravicového křídla. O dva roky byly od vládnutí odstaveni i samotní gaullisté a systém politických sil v rámci vládnoucí většiny zůstává již navždy narušen. I to je jedním z důvodů volební porážky v roce 1981, kdy se zhroutila vzestupná křivka dosavadních úspěchů vládnoucí většiny. (Rémond, 1982)

---

³ Politika nebo doktrína J.-M. Le Pena nebo Marine Le Pen.

2.2.8.1 Gaullistická pravice

Gaullismus jako takový se dostal k moci hned po vzniku RPF v roce 1947. Vztah gaullismu a pravicové tradice lze označit za velmi dynamický, na jednu stranu podporuje vzestup pravicových uskupení a na stranu druhou jejich rozvoj brzdí a zabírá prostor, ve kterém by se mohla pravice realizovat. Právě tato ambivalence vyvolává hlavní otázku nad tím, zda je gaullismus pravicový či nikoliv? V první řadě je nutné říci, že neexistuje jeden konkrétní neměnný, dokonale homogenní gaullismus a navzdory tomu, že je široce spojován s ikonou, jejíž jméno nese, daleko přesahuje osobu samotného CDG. Proto se nelze omezit pouze na názory a myšlenky CDG. Gaullismus se během trvání čtvrté a páté republiky dynamicky vyvíjel, ideologii z konce 40. let tak nelze přirovnat ke gaullismu z roku 1960. Stejně tak tomu bylo v roce 1980. Nejvýraznější mezník ve vývoji francouzského gaullismu však tvoří odchod CDG z politického i veřejného života v roce 1969. Rozdíl mezi gaullismem za generálova působení a po ukončení jeho politické kariéry je markantní. K roku 1969 lze přidat ještě další dva mezníky, které měly na gaullismus stěžejní vliv. Nástup muže, který byl spojencem, ale nebyl gaullistou (Valéry Giscard d'Estaing) v roce 1974 a hořká volební porážka gaullistů a jejich spojenců v roce 1981 těmi, kteří od počátku páté republiky proti gaullismu brojili.

Sám CDG se nikdy nevnímal jako muž pravice. Jeho gaullistická ideologie měla fungovat jako zastřešující a všechny Francouze sjednocující myšlení, které nedělá rozdíly a vymyká se pravo-levé dichotomii. Nedělal rozdíly v tom, zda si půjčuje od levice, nebo od pravice, a i to je důvodem pro to, proč lze narazit na pravicové i levicové gaullisty. CDG byl nadstranickým a tímto směrem se snažil profilovat i své hnutí, které i proto sám nikdy neoznačoval za politickou stranu.

Na místě je otázka, zda lze gaullismus provázat s některou starší pravicovou tradicí. S ohledem na ústavu Páté francouzské republiky z roku 1958 je totiž možné konstatovat, že jejím prostřednictvím převádí CDG svou politickou filozofii do praxe, když ji promítá do nově definovaných politických institucí. Nelze si nevšimnout síly prezidentské moci postavené nad všechny ostatní, kterou lze přirovnat k monarchistickému typu moci. Něčím takovým by CDG splnil odvěké přání francouzské krajní pravice o návratu k tradičním institucím a obnovení monarchie jako takové. (Rémond, 1982)

Ekonomicky byl gaullismus spíše dirigistickým (paralela s colbertismem⁴) hnutím, které se přiklánělo k zásahům do ekonomiky zejm. když to zájem Francie vyžadoval a nebylo příliš nakloněno ekonomickému liberalismu.

3 Stranický systém Páté francouzské republiky

Francouzský stranický systém se historicky vyznačoval vysokou mírou fragmentace, ideologizace a regionální specializací, kdy jednotlivé politické subjekty často odrážely politickou realitu různých regionů napříč celou Francií. (Cole, 2005, 293) Centralizované, soudržné a disciplinované strany, tedy takové, jak je známe dnes, začaly vznikat až po roce 1945, v období Čtvrté francouzské republiky. V této době vznikají tři velmi silné politické subjekty. Pravý střed reprezentovalo MRP jako zástupce křesťanské demokracie, zatímco na levé straně politického spektra o přízeň voličů soupeřily dva vysoce organizované konkurenční subjekty. Jednalo se o *Section française de l'Internationale ouvrière* (dále jen „SFIO“, česky Francouzská sekce dělnické internacionály) a *Parti communiste français* (PCF). Za čtvrté republiky vznikla koalice tzv. *Třetí síla*, která měla vytvořit jakýsi centristický pól izolující komunistické hnutí a hnutí CDG. Zmíněná fragmentace stranického systému se podepsala především na stabilitě vlád za Třetí a Čtvrté francouzské republiky, kdy se kabinetů měnilo každých 12, respektive sedm měsíců. V letech 1947-1958 se ve Francii vystříдалo 24 různých vlád. (Williams, 1964, 564)

3.1 Bipolární multipartismus

Stranický systém Páté Francouzské republiky lze označit za bipolární multipartismus i navzdory tomu, že prošel za dobu svého fungování několika obdobími s různou konfigurací politických sil. Bipolární multipartismus funguje jako dva soubory dynamik, které vedou ke konsolidaci a zjednodušení, ale rovněž k roztříštěnosti a složitosti. Bipolarita francouzského stranického systému je zřejmá ze vztahu politických stran a vlády. Na rozdíl od vlád Čtvrté republiky je každá francouzská vláda za Páté republiky podporována stabilní parlamentní koalicí a také prezidentem (vyjma kohabitace) stejné politické příslušnosti. Parlamentní většina pak zůstává většinou po celou dobu mandátu zvoleného parlamentu. Střídání u moci probíhá zpravidla mezi levicí a pravicí a je určováno výsledky voleb.

---

⁴ Francouzská varianta merkantilismu.

Za dobu trvání Páté republiky došlo poprvé k situaci, kdy by se konstituovala koalice, která sdružovala strany napříč pravo-levým spektrem od bývalých socialistů především z řad *La République en Marche!* (LREM, česky Republika v pohybu) až po „odpadlíky“ z řad *Union pour un mouvement populaire* (UMP, česky Unie pro lidové hnutí) a *Les Républicains* (LR, česky Republikáni), mezi které lze zařadit i tehdejšího premiéra Édouarda Philippeho.⁵

V duchu interpretace Maurice Duvergera se dá říci, že bipolarita francouzského stranického systému je podpořena ustavenými institucemi, mezi které patří dvoukolový většinový volební systém pro legislativní volby kombinovaný s přímou volbou prezidenta. V samotném parlamentu je bipolární ustanovení systému podpořeno zejm. ústavními články 44 a 49 (Ústava z 4. října 1958), které v praxi umožňují vládě vznést požadavek na poslance, aby se jasně připojili k vládnoucí většině či opozici. Po většinu období trvání Páté republiky mělo voličské chování tendenci zmíněné institucionální nastavení posilovat, jelikož voliči jednoduše rozpoznali rozdělení na levici a pravici a snadněji se tak ztotožnili s jedním či druhým. Vážní kandidáti, např. prezidentští, zase chápali, že pro úspěch ve druhém kole, potřebují být podpořeni svou stranou v kole prvním a zároveň získat podporu celého pravicového nebo naopak levicového tábora. Stejně tak se i stranám podařilo adaptovat v novém stranickém systému (Duhamel, 1980 v Knapp, 2004), když začaly uzavírat aliance zaměřené na vítězství ať už v prezidentských či parlamentních volbách, a zároveň disciplinovat ty z řad svých členů, kteří odmítali stranickou loajalitu a politiku spojenectví. Novým účastníkům stranického systému byla umožněna kooptace (*Les Verts* od 1995) nebo jejich vyloučení z něj (FN po roce 1988). Stejně zřetelné byly však snahy o tíhnutí k multipartismu a fragmentaci nabývající na síle zejm. po roce 2012. Ve Francii zatím nevznikl žádný systém dvou stran (tak jako je tomu třeba ve Velké Británii), systémy většiny jedné strany jsou velmi vzácné a vlády jedné strany neznámé. Například ve volbách v roce 1997 dosáhlo 5 ze 7 kandidujících stran na získání mandátu v legislativních volbách překonáním stanovené 5% hranice pro vstup do dolní komory parlamentu. Strany mimo levici a pravici stojí v tomto období mimo Národní shromáždění. Některé z nich však, například FN, dokázaly vyvíjet politický tlak na společnost i mimo legislativní sbor a na mandáty později dosáhly. V 90. letech tak lze sledovat kolísající podporu vládních stran, které byly jádrem onoho bipolárního systému potýkajících se nejen s výzvami nových politických subjektů, ale také s neshodami ve vlastních řadách (např. PS, UDF, RPR a také FN). (Knapp, 2004, 57-58)

---

⁵ Philippe o několik let později (v roce 2021) zakládá stranu *Horizons* (HOR) s cílem získat středopravicovou podporu pro Emanuela Macrona v prezidentských volbách v roce 2022.

Napětí mezi bipolarismem a multipartismem ve francouzském stranickém systému vyvrcholilo mezi lety 1978 a 1984, do té doby se totiž multipartismus poměrně stabilně blížil ke stále větší a sílicí bipolaritě. Mezi důvody vychýlení systému opačným směrem patří ty institucionální. Systém poměrného zastoupení v evropských a regionálních strukturách totiž přispěl k oslabení bipolarity v systému a sílicí bipolaritu zároveň oslabila zkušenost s kohabitací (Mitterand a Chirac v letech 1986-1988), která se později stala nevyhnutelnou pro etablovaný systém páté republiky. V tomto období lze sledovat klesající důvěru voličů v klasické dělení na pravici a levici, které bylo ještě umocněno rozvolněním starých štěpných linií. V neposlední řadě se začínají objevovat nová témata dostávající se rychle do středu voličského zájmu jakými jsou postmaterialismus, evropská integrace, imigrace či právo a pořádek. Celou řadu z nich vnímáme jako štěpné linie dosud. Právě tato témata se složitě definují v rámci pravice a levice. K mezním datům, která vedla k definitivnímu ukončení bipolarizace francouzského stranického systému nezpochybnitelně patří smíření socialistů s kapitalismem v roce 1983 a Maastrichtské referendum v roce 1992.

Napětí mezi multipolaritou a bipolaritou se v dějinách stranického systému Páté republiky až do prezidentských voleb v roce 2002 nikdy neprojevovalo takovým způsobem, jako když přes 80 % francouzských voličů dalo přednost Jacquesovi Chiracovi zatíženému vážnými korupčními obviněními před krajně pravicovým demagogem Jean-Marie Le Penem.

Kontrast mezi Pátou francouzskou republikou v době jejího etablování a současností spočívá v tom, že zatímco na jejím počátku hrály nové francouzské instituce při formování stranického systému tvůrčí roli, po roce 1981 je vinou systému pro politické strany a stranické aliance mnohem složitější naplňovat roli prostředníka mezi institucemi a občany. (Knapp, 2004, 58-59)

3.2 Vývoj stranického systému Páté francouzské republiky

3.2.1 Počátky nového francouzského stranického systému

Pátá republika proto vzniká v reakci na politickou nestabilitu v zemi, která byla zapříčiněna nadvládou legislativy (parlamentu) nad exekutivou (vládou), politickou nestabilitou samotné exekutivy a vysokou fragmentací stranického systému. Ústava Francouzské páté republiky z 4. října 1958 tak slovy Charlese de Gaulle, měla za cíl „skoncovat s režimem politických stran“. (Perraudeau, 2001)

V tomto duchu se CDG snažil být nadstranickým, když hlásal následující: „*Francie není levice! Francie není pravice! Skutečnost, že příznivci pravice a příznivci levice tvrdí, že patří k opačné straně, dokazuje přesně to, co vám říkám, totiž že nejsem z té či oné strany, jsem pro Francii.*“ (Charles de Gaulle, *Entretien avec Michel Droit*, 1965) CDG kontinuálně budoval také své hnutí *Union pour la nouvelle République* (UNR, česky Svaz pro novou republiku), které zdaleka nebylo ideologicky homogenní a zahrnovalo celou řadu ideologických proudů od toho pravicového až po sociálnědemokratický, jehož představitelé vzešli z řad gaullistické levice. (Billard, 2005) Gaullistické hnutí se tak nacházelo ve středu mezi tradiční levicí reprezentovanou PCF a SFIO a negaullistickou pravicí, protože nadstranický CDG se odmítal identifikovat s tím či oním proudem. V návaznosti na smířlivý pohled v otázkách kapitalismu, se UNR stává protějškem levice.

Na počátku páté republiky vládly gaullisté spolu s MRP, jejíž představitelé byli však čím dál více nespokojeni s proevropským kurzem, který nastolil CDG. Mezi další zástupce negaullistické pravice v této době patřili *Centre National des Indépendants et Paysans* (CNIP, česky Národní centrum nezávislých a zemědělců) a liberálové, kteří se ale kromě hospodářské politiky ve všech ostatních aspektech považovali za součást středu. (Ysmal, 1989, 32) V roce 1966 se pak konstituovala další pravicová politická strana *Fédération Nationale des Républicains Indépendant* (FNRI, česky Národní federace nezávislých republikánů), která v roce 1977 změnila svůj název na *Parti républicain* (PR, česky Republikánská strana) Ve stejném roce je založena *Union pour la démocratie française* (UDF, Unie pro francouzskou demokracii), která usiluje o spojení celkem šesti centristických a negaullistických stran pravého středu. (Augustín, 2022, 79-81)

3.2.2 Francouzský stranický systém v 70. letech

V 70. letech tak vzniká tzv. bipolární čtyřúhelník (Duverger, 1996), který tvoří levicový pól PS⁶ a komunistické PCF a pravicový pól tvořený gaullistickým *Rassemblement pour la République* (RPR, česky Sdružení pro republiku) a negaullistickou UDF. Dochází tak k přísnější bipolarizaci stranického systému na obou stranách politického spektra. (Cole, 2005) Oba bloky se víceméně střídají ve vládnutí až do roku 2007.

---

⁶ Vzniká v roce 1969 jako nástupnický subjekt SFIO.

Stranický systém Páté francouzské republiky se tak především díky většinovému volebnímu systému ve volbách do Národního shromáždění a zavedení přímé volby prezidenta v roce 1965 postupně vyvinul v dualistické uspořádání stranicko-politického bloku představujícího konflikt mezi levicí a pravíci. (Rispin, 2021, 245) (Augustín, 2022, 81-82)

3.2.3 Francouzský stranický systém v 80. letech

V 80. letech pak dochází ke změnám v sociální struktuře francouzské společnosti a tím pádem i k posunu od přísně ideologicky a třídně orientovaných masových stran k novému typu tzv. *catch-all* stran. (Kirchheimer, 1966) Zatímco na levém pólu slábne PCF a začíná mu dominovat PS, pravou stranu politického spektra i nadále ovládá dynamické duo RPR a UDF, kteréžto subjekty zůstávají politickými spojenci až do roku 2002. Zároveň v tomto období dochází k upozadění tradičního socio-ekonomického konfliktu ztělesněného dichotomií levice-pravice v důsledku sblížení politiky vládnoucích stran obou politických pólů, přičemž levice i pravice se na svou stranu snaží získat sílící střední vrstvy. (Rispin, 2021, 245)

Již od 70. let byl tehdejší systém postupně narušován dalšími prvky, kterými jsou *Front National*⁷ (FN) na pravici a v 80. letech *Les Verts* (LV, česky Zelení) na levici. FN do francouzského stranického systému postupně pronikala v několika vlnách a v 80. letech již můžeme konstatovat přítomnost nového významově o nic méně důležitějšího pólu na francouzské politické a stranické scéně. (Bornschieer a Lachat, 2009) Zatímco ve volbách v roce 1978 se politickým subjektům patřícím do bipolární čtyřky podařilo získat 90 % hlasů, v roce 1997 činil jejich zisk již pouhých 67 %. Téměř 15 % získala FN a ziskem 7 % hlasů se mohli pyšnit LV, kteří se stali součástí *gauche plurielle* (česky pluralitní levice), široké levicové koalice, která trvala mezi lety 1997 a 2002. (Augustín, 2022, 82-83) Kromě FN a LV narušují do té doby fungující bipolární čtverylku Maurice Duvergera ještě suverenisté a zástupci krajní levice – *Lutte ouvrière* (LO, česky Dělnický boj) a *Ligue communiste révolutionnaire* (LCR, česky Komunistická revoluční liga). (Perottino, 2005, 233)

---

⁷ Vzniká v roce 1972 v čele s významnou postavou Jean-Marie Le Pena.

3.2.4 Francouzský stranický systém po roce 2000

Na pravici vzniká v roce 2002 *Union pour un mouvement populaire* (UMP) fúzí RPR a dalších menších středopravicových stran, ke kterým se připojili přeběhlíci z UDF. Od roku 2015 je UMP známá pod názvem *Les Républicains* (LR). Dlouhodobé sbližování programů UDF a nově vzniknuvší UMP vedlo k zániku UDF v roce 2007, kdy se jejím nástupcem stalo *Mouvement démocrate* (MoDem, česky Demokratické hnutí). V novém tisíciletí je tak francouzský stranický systém charakteristický „*bipolární strukturou stranických bloků střídajících se u moci s existencí mocensky eliminovaného třetího pólu krajní pravice bez koaličního potenciálu.*“ Svou dominanci potvrdily UMP a PS ve volbách v roce 2002, 2007 a 2012. Stranický systém ve Francii měl proto v tomto období tendenci směřovat k větší míře kartelizace, když levice a pravice nabízely svým voličům v podstatě to samé realizováním podobné vládní politiky. Toho se snažili využít Marine Le Pen nebo Jean-Luc Mélenchon při oslovování voličů, kteří se cítili být zapomenuti či ignorováni, aby se přidali, k již přesvědčeným stoupencům. *Front national* Marine Le Pen svého času dokonce razila narativ, že „*umírněná levice a umírněná pravice jsou vlastně totéž.*“ (Denis a Karlin, 2014; FN: „*La gauche et la droite c'est la même chose*“, 2012) Postupem času se s odkazem na tuto rétoriku etablovala zkratka UMPS, jejíž symbolika spočívala v zaměnitelnosti obou pilířů dualistického stranického systému. (Augustín, 2022, 82-84)

V roce 2011 prošla FN procesem tzv. dediabolizace. Jde o jakousi ideovou, programovou i personální transformaci s cílem zprětrhat vazby s krajní pravíci a oprostít se od extremistického stigmatu. Od této doby podpora strany výrazně vzrostla. (Augustín, 2017) Na levé straně politického spektra se zároveň v této době objevuje nový politický subjekt *La France insoumise* (LFI, česky Nepoddajná Francie) Jeana-Luca Mélenchona, který o rok později prochází transformací, stává se z něj politická strana a ve volbách získává 17 mandátů. (Augustín, 2022, 82-84)

3.2.4.1 Nástup hnutí La République en Marche!

V roce 2017 se poprvé v historii nepodařilo žádné z etablovaných politických stran získat většinu v Národním shromáždění a jedná se tak o největší proměnu francouzského stranického systému za posledních 36 let.

Vzhledem k podpoře, které se hnutí LREM⁸ ve volbách v roce 2017 těšilo, se z něj stává nový pól stranické politiky. Jelikož se hnutí Emmanuela Macrona vymezuje proti oběma pólům pravo-levého spektra, zpochybňuje tím dosavadní konfiguraci politických stran v Národním shromáždění. Navíc nedochází ani k vytvoření aliance s jedním či druhým politickým pólem, přičemž jejich síla byla výsledky voleb v roce 2017 značně oslabena. I proto lze politický pól reprezentovaný LREM označit za centristický. Systém politických stran se tak po roce 2017 přibližuje roku 1981, kdy bychom stranický systém mohli označit za systém dominantní s centristickým pólem. (Augustín, 2022, 94)

Řada autorů připodobňuje macronistické hnutí LREM ke gaullistickému hnutí. (Duhamel, 2018; Gicquel, 2018; Mérieau, 2019) Stejně tak se mnozí shodují na tom, že LREM je spíše centristickým hnutím. (Evans, Ivaldi, 2017; Kuhn, 2017; Gil, 2019; Perottino, Guasti, 2020) Pro vysvětlení zařazení LREM do prostoru politického středu a analogií s gaullistickým hnutím z 60. let 20. století existují dva argumenty. Zaprvé, mezi gaullisty a macronisty existuje silná analogie z hlediska ideologické plurality stranické základny, jelikož v rámci těchto subjektů dochází ke koexistenci hned několika křídel. LREM sdružuje kromě jádra liberálních progresivistů také egalitářské progresivisty z levice, liberální konzervativce z pravice, umírněné konzervativce, respektive centristy a euroskeptiky. (Théveniaud, 2018) V návaznosti na to lze hnutí LREM interpretovat jako kombinaci zástupců umírněné pravice a umírněné levice, kteří se v kontextu současného politického systému vymezují proti krajní pravici a radikální levici. (Elgie, 2017) Ideologicky nesourodá a strukturálně nestandardní strana tak po volbách v roce 2017 vytvořila alianci s centristickými subjekty (UDI, MoDem) a přeběhlíky z LR a PS, kteří byli ochotni spolupracovat s prezidentskou většinou. Druhým argumentem je Macronovo vymezení se vůči stranickému štěpení právě po vzoru CDG. Macron se odmítá ztotožnit s určitou hodnotovou částí politického spektra právě proto, že není „*ani levicový, ani pravcový*“. (Wolfrom, 2017; Snégaroff, 2018) Právě odmítnutím stranického štěpení se LREM výrazně podobá gaullistům. Macron nazývá svou politiku „progresivismem“ v případě, kterého se jedná o pokus překonat horizontální štěpení levice-pravice. Pozornost by se měla zaměřit na hlavní politický konflikt, který se odehrává na kolmé vertikální ose, a sice konflikt mezi libertariány a autoritáři. (Augustín, 2022, 92-94)

---

⁸ V letech 2016-2017 bylo hnutí známé pod názvem *En Marche!* (česky Vpřed!) s oficiálním názvem *Association pour le renouvellement de la vie politique* (česky Asociace pro obnovu politického života) a od roku 2022 pod názvem *Renaissance* (česky Znovuzrození).

3.3 Kategorizace francouzského stranického systému podle typologie Klause von Beymeho

V kategorizaci jednotlivých stran a hnutí fungujících v rámci francouzského stranického systému vychází tato práce z konceptu stranických rodin. Prvním autorem, který se věnoval konceptualizaci stranických rodin byl politolog Klaus von Beyme, který vytvořil jednu z nejslavnějších typologií politických stran vůbec. Svou typologii představil von Beyme ve své studii „*Parties in Western Democracies*“ (česky Strany v západních demokraciích) v roce 1982. Von Beyme rozdělil politické strany do devíti politických rodin na základě „genetického původu strany“. Prvním kritériem, na kterém von Beymeho typologie stojí, je to, za jakých historických podmínek a okolností jednotlivé strany vznikaly a jak se vyvíjely v čase. Jako druhé kritérium autor definuje programové hodnoty strany, na které je kladen mnohem větší důraz. Pro toto kritérium jsou stěžejní analýzy programů v rámci, kterých strany deklarují své hodnoty a sekundárně pak analýzy projevů jednotlivých politiků. Podle těchto kritérií rozdělil von Beyme strany na liberální a radikální, konzervativní, dělnické (sociálnědemokratické a socialistické), křesťanskodemokratické, komunistické, regionální a etnické, agrární, extrémně pravicové a ekologické. (von Beyme, 1985)

Na typologii von Beymeho později navazují i další autoři (Gallagher, Laver, Mair, 2001), kteří ke dvěma vymezeným kritériím přidávají ještě třetí kritérium a sice vytváření vazeb s nadnárodními federacemi a mezinárodními skupinami, které sdružují strany s podobnou orientací (např. frakce Evropského parlamentu).

3.3.1 Pravicové stranické rodiny ve Francii

Pro tuto práci zcela stěžejní *Union pour un mouvement populaire* (UMP) lze označit za zástupce konzervativní a liberální stranické rodiny. UMP lze svým způsobem vnímat jako pokračovatelku gaullistické pravice, která přímo navazuje na *Rassemblement pour la République* (RPR), které se do UMP postupně přelilo. (Perottino, 2005, 248) RPR si v 80. letech osvojila myšlenku evropské integrace, navzdory tomu, že CDG ctíl ideu národní suverenity, a tím se vzdala základního znaku konzervatismu. (Knapp, 2003, 125) V tomto období reprezentovala čistě liberální stranickou rodinu předchůdkyně UMP *Union pour la démocratie française* (UDF), která razila liberální přístup v ekonomických i společenských otázkách. (Knapp, 2003, 122)

Z počátku Páté francouzské republiky lze do typologie zařadit ještě *Mouvement pour la République* (MPR, česky Hnutí pro republiku). Dle typologizace von Beymeho se gaullistické hnutí, jehož hlavním ideovým směrem bylo křesťanství, řadí mezi křesťansko-demokratické strany. (Perottino, 2005, 240-241) Poslední zastoupenou rodinou na pravici je extrémně pravicová rodina, do které lze řadit *Front National* (FN). Ačkoliv podle Perottina FN nelze označit za fašistickou, strana zcela otevřeně a viditelně bojuje proti imigrantům, kteří připravují Francouze o pracovní místa a etnickou čistotu. (Perottino, 2005, 250-251)

3.3.2 Levicové stranické rodiny ve Francii

Na levici lze za hlavního představitele socialistické a sociálnědemokratické rodiny považovat *Parti socialiste* (PS). PS však není zdaleka jedinou stranou, která v historii Páté francouzské republiky tuto rodinu reprezentovala. Dále se sem řadí také *Parti socialiste française* (PSF), *Parti socialiste autonome* (PSA) nebo *Parti socialiste unifié* (PSU). (Sawicki, 2005, 28)

3.4 Změny volebního systému za Páté francouzské republiky

Stranický systém Páté francouzské republiky byl za dobu jejího trvání ovlivněn hned několika změnami volebního systému. První velký zásah do francouzského volebního systému udělal CDG již v roce 1962, kdy nechal v referendu hlasovat o přímé volbě prezidenta. Vzestup francouzské prezidentské moci tak částečně vyplývá z kontingentních voleb jednotlivců. V návaznosti na to lze konstatovat, že kdyby se CDG rozhodl namísto prezidentského úřadu investovat do postu předsedy vlády, nemuselo ve Francii k takovému rozmachu prezidentské moci vůbec dojít. Zavedení přímé volby prezidenta totiž přineslo nezamýšlené důsledky, když se z prezidentských voleb stala bipolární soutěž, která tento úřad zpolitizovala. První přímá volba prezidenta následně proběhla v roce 1965, kdy obhájil svůj mandát CDG. (Cole, 2013, 18-19) Další výraznější změnou byla změna pravidel z roku 1976 pro prezidentské volby v roce 1981. Změna spočívala v tom, že kandidáti byli nuceni namísto původních 100 podpisů nasbírat 500 podpisů místních kandidátů, aby jim bylo umožněno prezidentskou kandidaturu podat. Tato změna znemožnila kandidaturu například tehdejšímu lídrovi FN Jean-Marie Le Penovi. (Winock, 1998, 154-156)

Významný podíl na vývoji francouzského stranického systému měly také první přímé volby do Evropského parlamentu v roce 1979, jelikož na rozdíl od voleb do Národního shromáždění používaly proporční volební systém.

Ke změně volebního systému z dvoukolového většinového na proporční dochází v samotné Francii v roce 1985 pro legislativní volby v roce 1986. Tento krok prezidenta Mitterranda měl za cíl mechanicky snížit novou pravicovou většinu v dolní sněmovně a utlumit tak prohru levice. Pravice volby vyhrála, avšak alespoň symbolicky nebyla prohra levice tak zdrcující, jako by mohla být při použití původního dvoukolového většinového systému. Další volby do Národního shromáždění však již opět probíhaly dvoukolově většinově, jak bylo do té doby zvykem.

3.4.1 Volební reforma v roce 2000

K vůbec největší institucionální změně, která měla výrazný dopad na francouzský politický systém, dochází v roce 2000. V roce 1997 se prezident Chirac rozhodl pro rozpuštění dolní komory. Chirac měl v Národním shromáždění minimální možnou podporu pravice a tímto krokem si chtěl zajistit vládu s pravicovou většinou, s jejíž podporou by mohl vládnout až do konce svého mandátu. Volby však vyhrává levice a dochází tak ke třetímu období kohabitace, ve kterémžto případě se jedná o první kohabitace, ve které vedle sebe stojí pravicový (gaullistický) prezident a levicová vláda. Zároveň se jedná o první a poslední kohabitaci, kterou si francouzský prezident zavínil sám, jelikož z vlastní vůle rozpustil dolní komoru s pravicovou většinou a pomohl tak k zisku většiny levicové opozici. Jednalo se o nejhorší z dosavadních tří kohabitací, která prezidenta Chiraca výrazně oslabila, avšak mezi občany byla paradoxně vnímána poměrně pozitivně. V reakci na kohabitaci trvající v letech 1997-2000 odsouhlasili občané v referendu z roku 2000 zkrácení prezidentského mandátu ze 7 (francouzsky *septennat*) na 5 let (francouzsky *quinquennat*).

Od roku 2000 je tak francouzský prezident volen na 5 let a jeho mandát je stejně dlouhý jako poslanecký. Od té doby je v praxi francouzský volební systém nastaven tak, že každých 5 let vždy v květnu probíhají prezidentské volby, které jsou pro republiku stěžejní a určují politické směřování země. Vítězný tábor je následně potvrzený v červnových volbách do Národního shromáždění. Mechanismus byl navržen takovým způsobem, aby zabránil další kohabitaci. Navzdory institucionální změně systému z roku 2000 lze hovořit o kohabitaci ještě v souvislosti se situací z roku 2017, kdy vítěz prezidentských voleb Emmanuel Macron jmenoval premiérem republikána Édouarda Philippe, protože Macronovo hnutí LREM nemělo v té době v Národním shromáždění ani jedno křeslo. Svou pozici však nový prezident upevnil o měsíc později, kdy v červnových legislativních volbách získalo jeho hnutí absolutní většinu.

Navzdory tomu zůstal Phillippe předsedou vlády až do roku 2020, z opoziční republikánské strany byl však vyloučen. Změna z roku 2000 tak řeší diarchické napětí mezi přímo voleným prezidentem a premiérem, tak jak ho nastavila Ústava z roku 1958. (Cole, 2013, 19)

Zejména ústavní změny z roku 1965 a 2000 vedly k upevnění prezidentské moci ve Francii a fakticky i hierarchickému postavení prezidentských voleb jako rozhodujících. Po roce 2000 je pak prezidentský úřad více než kdy dříve institucionální výhrou a klíčovým úspěchem pro politické strany. Prezidentské volby mají v novodobé Francii strukturující vliv, neboť jsou hlavními stranami (v té době UMP a PS) vnímány jako rozhodující „souboj o moc“. Samotné výsledky voleb poté závisí na momentální stranické dynamice, která je ovlivňována institucionálními pravidly. (Cole, 2013, 19) Prezidentské volby ve Francii jsou tak zcela klíčovou volbou, na kterou je soustředěná celá francouzská politika a zároveň jsou zcela zásadní a určující pro směřování francouzské politiky v dalších pěti letech. Parlamentní volby, které následují tradičně asi měsíc po prezidentských volbách standardně (vyjma kohabitace) už jen potvrzují výsledky stěžejních prezidentských voleb. Ve Francii v parlamentních volbách tradičně vítězí politická strana nebo politické hnutí, v jejichž čele stojí nově zvolená hlava státu.

3.5 Vývoj tradiční pravice po volbách v roce 2012

Tradiční stranický systém Francie založený na dělení na levici a pravici byl výrazně narušen již před prezidentskými volbami v roce 2012. Pro politické přeskupování, ke kterému došlo během mandátu prezidenta François Hollande jsou stěžejní tři hlavní problematiky, a sice identita, liberální hospodářská politika a Evropa. Tyto tři základní otázky, respektive problematiky, se staly klíčovými a zároveň určujícími pro vztah tradiční umírněné pravice s krajní pravíci. Problematika identity se stala stěžejní zejm. v oslovování radikálnějších voličů, kteří se přiklonili k extrémní pravici, a tedy směrem k podpoře FN, respektive RN. Stejně tak tomu bylo v otázkách prohlubování integrace v rámci EU, ve kterých byla krajní pravice mnohem rezervovanější, mnohdy až radikální. V otázce problematiky hospodářské politiky, respektive prosazování ekonomickému liberalismu, se stalo hlavním konkurentem tradiční umírněné pravice macronistické hnutí LREM, zatímco FN/RN prosazuje spíše sociálnější hospodářskou politiku, která se může hlásit ke gaullismu a odklonu od přístupu, který razí LREM i podstatná část UMP/LR.

3.5.1 Problematika identity

Otázka identity se týkala zejména debat zahrnujících imigraci, integraci a společenské hodnoty, jako jsou třeba práva homosexuálů. Právě tvrdý přístup k imigraci a identitě prezidenta Sarkozyho před volbami v roce 2007 mu zajistil potřebné hlasy tradičních voličů FN. Během funkčního období však tyto voliče přesvědčit nedokázal a značná část z nich tak v roce 2012 ve volbě podpořila Marine Le Pen. Právě Sarkozyho neúspěšná obhajoba prezidentského mandátu v roce 2012 znamenala počátek dlouholetého období diskusí a neshod uvnitř UMP, respektive LR, přičemž jádrem těchto debat byla právě identita. (Rispin, 2021, 63-64)

V období 2012-2017 volby v mnoha evropských zemích ukázaly, že otázky související s identitou byly pro úspěch středopravicových stran zásadní. Ačkoliv oslabení UMP bylo zakořeněno především v Sarkozyho předchozím prezidentském mandátu a zejména pak v kampani před volbami v roce 2012, ve kterých usiloval o hlasy voličů FN, když kladl velký důraz na tvrdý přístup k imigraci a národní identitě, přesvědčil mnohé představitele střední pravice, že jeho strategie byla správná, navzdory tomu že byl těsným rozdílem poražen kandidátem levice Françoisem Hollandem.

Po volbách v roce 2012 Sarkozy logicky dočasně opustil ambice na to stát se předsedou UMP.⁹ Vnitrostranická volba nového vedení však nepřinesla jasný výsledek, a tak zůstala otázka programu pro volby v roce 2017 nevyřešena. UMP se rozdělila na dva tábory, na modernistické křídlo, které bylo ochotné akceptovat změny ve společnosti a tradicionalistické křídlo, které reagovalo na obavy lidí postižených kulturní nejistotou, a to zejména ochranou tradičních hodnot. Tento tradicionalistický postoj byl mnohem silnější uvnitř strany ve srovnání s celou Francií, avšak byl postižen vnějšími událostmi. Jednalo se zejména o opoziční hnutí proti Hollandovu rozhodnutí legalizovat sňatky stejnopohlavních párů a teroristické útoky z let 2015-2016 realizované Francouzi severoafrického původu. Tyto události jen povzbudily tradicionalisty v přesvědčení, že právě jejich přístup k identitě umožní středové pravici znovu získat moc.

---

⁹ Prezident republiky není nikdy členem strany, respektive pokud je před zvolením, tak ostentativně ze strany vystupuje nebo pozastavuje své členství.

Posílení tradicionalistů před volbami v roce 2017 oslabilo šanci těch, kteří měli největší potenciál oslovit voliče mimo stranickou základnu LR. V tomto případě se jednalo o Alaina Juppého, vůdce modernistického křídla, který upřednostňoval integraci na úkor asimilace, chtěl vytvořit tzv. „šťastnou identitu“ a nehodlal upravovat zákon o stejnopohlavním manželství, což bylo u zbytku elektorátu velmi populární. Na pravém středu se však těšil pouze menšinové podpoře, na což později doplatil, a ačkoliv byl v rámci strany kandidátem s největším potenciálem na vítězství ve volbách, jeho názory a vize neodrážely většinový přístup strany. Uvnitř tradicionalistického křídla soupeřili o vůdcovství neúspěšný prezidentský kandidát Nicolas Sarkozy a François Fillon. Mnozí čekali nepochybné vítězství Sarkozyho, avšak jeho kampaň byla považována za provokativní vůči jeho protikandidátům, spíše než navrhuující praktická řešení problémů, kterým tehdejší Francie čelila. Fillon naopak oslovil tradicionalisty tím, že se soustředil na oslovení těch nejvíce postižených kulturní nejistotou. Na rozdíl od modernisty Juppého dával přednost asimilaci před integrací a zdůrazňoval potřebu přijetí „laïcité“ ze strany muslimského obyvatelstva Francie. Samotný zákon o „laïcité“¹⁰ však chytře neprosazoval a tím se vyhnul odcizení se od francouzských katolíků. Stejný úspěch slavily také jeho návrhy na boj proti terorismu nebo jeho víra v sociální hodnoty. Právě jeho autenticita a s tím související víra voličů v to, že bude prosazovat politiku, za kterou se zasazoval v kampani mu nakonec dopomohly zisku 67 % hlasů v primárkách a stal se tak lídrem LR pro prezidentské volby v roce 2017. Fillonův úspěch v primárkách však spíše umocnil vnitrostranické rozpory v otázce kulturní identity, než aby LR sjednotil. Jeho výrazné vítězstvím nad Juppém ukázalo modernistům, že jsou v rámci strany ve výrazné menšině a pokud by se rozhodli i nadále zůstat v LR, zanevřeli by na svůj projekt ve prospěch projektu, se kterým hluboce nesouhlasili.

Nástup Emmanuela Macrona by v souvislosti s otázkou kulturní identity ohrozil samostatnou existenci pravého středu. Macron totiž představoval otevřenou modernistickou alternativu, která již tolik necítila se stranou, jež se čím dál více ubírala cestou tradicionalismu. Jeho sociálně liberální politika neoslovila pouze zastánce modernistického křídla pravého středu, a tedy Alaina Juppého, ale také voliče François Hollande, který se rozhodl v dalších prezidentských volbách nekandidovat. Navzdory tomu, že naděje na vítězství ve volbách držela modernistické křídlo LR daleko od přeběhlictví, Macronovo vítězství ve volbách v roce 2017 nakonec vedlo ke jmenování hned několika modernistů do vlády, a to včetně předsedy vlády Edouarda Philippa.

---

¹⁰ Zákon o odluce státu a církve.

V návaznosti na to vytvořili ostatní modernisté samostatnou parlamentní skupinu *Les Constructifs*, která měla podporovat kroky vlády. Otázka kulturní nejistoty tak ohrožuje LR i po roce 2017. (Rispin, 2021, 84-86)

3.5.2 Problematika hospodářské politiky

Problémy, kterým François Fillon čelil během prezidentských voleb v roce 2017 částečně pramenily z neschopnosti pravého středu reagovat na přeskupení francouzského stranického systému v oblasti hospodářské politiky a nepřizpůsobivost obavám voličů z ekonomického liberalismu. Historicky totiž vlády Páté francouzské republiky vždy podporovaly intervencionalismus, což bylo u francouzské populace populární. Intervencionistický stát byl širokou veřejností považován nejen za klíč k vytvoření úspěšné ekonomiky, ale také za ochránářský prvek, který je součástí jejich národní identity. Na rozdíl od liberálnějších zemí podporujících kapitalismus a „přežití nejsilnějších“, Francouzi věřili ve stát, který chrání své občany a podporuje rovnost. Tento postoj přetrvával i během Hollandova prezidentského mandátu v období 2012-2017. Postoje řady občanů se však začaly měnit poté, co se několika po sobě jdoucím vládám nedařilo účinně řešit dlouhotrvající problémy, kterým Francie čelí, a proto se začali přiklánět k podpoře liberálních reforem. K liberalizaci francouzské ekonomiky je vedla především obava z toho, že systém chrání spíše své státní zaměstnance než francouzské občany, a navíc se dlouhodobě nedařilo vyřešit otázku vysoké nezaměstnanosti. Na evropské úrovni se pak Francie považovala za lídra s největším vlivem v EU. Ukázalo se však, že vzhledem k její ekonomické pozici ji předběhlo Německo. Proto aby Francie zlepšila svou ekonomickou pozici tak bylo zapotřebí omezit roli státu v ekonomických otázkách.

Tento rostoucí příklon k liberální hospodářské politice se stal součástí procesu postupného smazávání tradičních ideologických rozdílů mezi stranami. Historické vazby mezi socioekonomickými skupinami se zmenšovaly již od 70. let 20. století. Na počátku 80. let pak sbližování pravého a levého středu zahájilo Mitterrandovo opuštění socialistického experimentu a příklon k větší roli podnikatelů ve francouzské ekonomice. Od té doby vlády pravého i levého středu prováděly podobnou hospodářskou politiku. V tomto kontextu tak lze mluvit o tzv. vládním konsenzu. Tento jev můžeme sledovat i během prezidentského mandátu Françoise Hollanda, a to zejména při jmenování Emmanuela Macrona ministrem hospodářství a průmyslu, který ze své funkce odpovídal za několik liberálních opatření. Stejně jako politici i voliči na obou stranách pravolevého spektra akceptovali potřebu snížit roli státu a tím podpořit soukromé podnikání.

V letech 2012-2017 tak hospodářská politika nebyla otázkou mezi levicí a pravicí, středovní voliči hledali kandidáta, který by nabídl vyvážené řešení v podobě liberálních reforem na jedné straně a ochranou státu na té druhé. Zatímco v dalších postojích se voliči pravého a levého středu neshodují, v hospodářských otázkách si byli čím dál tím bližší, což lze považovat za příčinu problémů, kterým čelila LR.

Právě nástup Emmanuela Macrona symbolizoval přeskupení v otázce hospodářské politiky, když využil rozepří v PS a nabídl se jako alternativa pro voliče pravého středu. Klíčovým faktorem poklesu popularity prezidenta Hollanda, který přispěl k jeho rozhodnutí neusilovat o druhý prezidentský mandát, byla jeho neschopnost snížit nezaměstnanost. Spíše, než neschopnost činit účinná opatření se vládoucí levici přičítá neschopnost tato opatření realizovat. I o tom svědčí fakt, že Emmanuel Macron byl v roce 2017 zvolen prezidentem navzdory tomu, že byl v letech 2014-2016 ministrem hospodářství a průmyslu. (Rispin, 2021, 119-121)

O tom, že dochází k oslabení tradičních ideologických rozporů v ekonomických otázkách Francie svědčí i nálady uvnitř radikálních stran, navzdory tomu, že se i nadále liberalizaci francouzské ekonomiky aktivně bránily. FN sice aktivně vystupovala proti členství Francie v EU, zjistila však, že její postoj k euru odradil celou řadu voličů, kteří jinak její euroskeptické názory sdíleli. Návrat Francie k franku by totiž pro zemi znamenal katastrofu. Příznivci LFI sice věřili v princip všeobecného příjmu, ale i oni vnímali, že v tehdejší ekonomickém klimatu Francie bylo toto opatření nerealizovatelné. Lze tedy sledovat, že v roce 2017 výrazný počet voličů všech stran dává přednost pragmatismu na úkor svých ideologických preferencí.

Přístup k novému směřování francouzské stranické politiky zahrnující model obsahující tři osy (identita, hospodářská politika, evropská integrace) vysvětluje vztahy mezi stranami a zejména pak klade důraz na vliv, který měla jednotlivá témata v rámci politických stran a hnutí. Obzvláště silně rezonovala názorová konvergence v podpoře liberální ekonomické reformy v rámci LR. Ve srovnání s otázkami, které se týkaly neshod v oblasti vnímání identity panovala na pravém středu velká shoda na potřebě zavedení opatření, která by podpořila konkurenceschopnost Francie v globální ekonomice, na kterém se shodli všichni tři hlavní představitelé (Juppé, Sarkozy a Fillon) tehdejšího pravého středu. Fillon jako nejradikálnější z trojice dokázal svým programem oslovit středopravicový elektorát, který stále více toužil po rychlé ekonomické transformaci země.

Navzdory tomu, že dokázal pod svůj program sjednotit pravý střed, nedokázal získat dostatečnou podporu mimo středopravicové kruhy, což hrálo významnou roli při jeho neúspěchu ve volbách v roce 2017. Ačkoliv poptávka po liberální ekonomické reformě byla ze strany elektorátu stále vyšší, existovala zde stále náklonnost k silnému státu. Právě rovnováhu mezi liberálními reformami a silným státem si přála celá řada voličů, tu však Fillonův program nebyl schopen nabídnout. Příznivci FN se tak sice mohli obávat některých hospodářských politik krajní pravice, typicky návratu k franku, ale velká část z nich i nadále podporovala zvýšení zásahů státu, a naopak zavrhovala škrty v rozpočtu veřejného sektoru.

Jak ukázal mimo jiné boj o hlasy krajní pravice, rekonfigurace francouzského stranického systému představovala pro LR velké problémy. Ve vícerozměrném systému, ve kterém se strany různě orientují na různých osách, se loajalita voličů stává čím dál tím méně předvídatelnou. Právě nové uspořádání stran výrazně snížilo Fillonovy naděje na prezidentský mandát. Voliči krajní pravice sice byli nakloněni jeho názorům v oblasti identity, nesdíleli však jeho představu liberálních ekonomických reforem. Zároveň se mu nedařilo získat podporu středových voličů, kteří zklamaní politikou prezidenta Hollanda požadovali větší svobodu pro podniky. Právě tato voličská skupina se tak zcela logicky přiklonila k podpoře Emmanuela Macrona, který zpochybňoval pozici LR, co by jediného představitele liberálních ekonomických reforem. Jeho program totiž navrhoval taková opatření, která byla méně radikální než ta Fillonova, čímž oslovil rozhodující počet reformních voličů. Hnutí LREM ve svém programu slibovalo změnu, avšak takovou, která bude ctít francouzské tradice. Odklon značné části elektorátu od Fillona k Macronovi není ničím jiným než důkazem přeskupení politického systému v otázce hospodářské politiky v neúspěch pravého středu ve volbách v roce 2017. (Rispin, 2021, 121-123)

3.5.3 Problematika evropské otázky

Třetím stěžejním tématem byl pro prostor francouzského stranického systému vztah Francie k Evropské unii, přičemž jeho důležitost rezonovala zejména ve volbách v roce 2017. Evropská otázka totiž nejenže rozdělila LR zevnitř, ale rovněž republikány distancovala od jejich tradičních spojenců. To ještě umocnilo vítězství Emmanuela Macrona, který založil svůj program na silně proevropské platformě, čímž oslovil nejen středové voliče, ale celý elektorát napříč pravolevým spektrem. Komplexnost francouzského stranického systému v tomto období ukazuje, že ti, kteří se mohou považovat za vítěze v jedné oblasti, mohou být v jiné silně znevýhodněni.

Příkladem je François Fillon, který dokázal oslovit podporovatele ekonomického liberalismu, avšak zároveň s sebou nesl obavy ze ztráty francouzských tradic a identity obecně. Evropa se v kontextu přerodu francouzského stranického systému stala novou štěpnou linií, která spojuje zavedené vládní strany na jedné straně a části levicových i pravicových stran na straně druhé. To platilo zejména pro období mezi lety 2012-2017. (Grunberg, 2015; Perrineau 2012)

Otázka Evropy zároveň znovu aktivovala ideologické rozpory na pravici, respektive středu a postupně podkopala potenciální spojenectví mezi těmito dvěma skupinami. Střed i pravice se shodly na několika klíčových principech jako jsou důležitost role Francie v EU nebo nezávislost Evropy, která by měla být vnímána jako kulturní a politické společenství, které není spojováno s žádnou ze světových velmocí. Pravice a střed se však rozcházely v otázce toho, jak těchto dílčích cílů dosáhnout. Zatímco zastánci pravice byli toho názoru, že jedině Evropa národních států umožní Francii posílit svůj vliv a zároveň si zachovat nezávislost, centristé tuto vizi zpochybňovali a přikláněli se k alternativnímu federalistickému přístupu. Nezávislé strany středu vnímaly Evropské společenství jako ideální systém, ve kterém by státy spolupracovaly a sdružovaly suverenitu ve společném zájmu, jelikož v Evropě národů by postupně mohlo dojít k nacionalistickému napětí.

Navzdory dlouhým názorovým neshodám mezi pravicí a centristy zde ještě před primárkami v roce 2016 existovala jistá naděje na to, že by střed mohl pravici podpořit. Jeden z kandidátů LR, Alain Juppé, totiž věřil ve federalistický přístup k Evropě podobně jako strany ve středu politického spektra. Naproti tomu se jeho vyzyvatelé François Fillon a Nicolas Sarkozy předání suverenity obávali a upřednostňovali zachování důležité role evropských zemí v rámci Evropy národních států. Lze říci, že tito dva v evropské otázce přijali více gaullistické pojetí francouzského národa. I to přispělo k tomu, že konečné Fillonovo vítězství v primárkách prohloubilo rozkol uvnitř pravice a zároveň ohrozilo její spojenectví s centristy. Mnozí zastánci středu s vidinou toho, že vítězem primárek bude Fillon začali hledat alternativního kandidáta, který by lépe odrážel jejich názory v evropských otázkách. V tomto okamžiku sehrál stěžejní roli nástup Emmanuela Macrona, který zvýraznil nejen rozpory uvnitř LR týkající se evropské otázky, ale zároveň rozepře mezi pravicí a středem. Právě svou vizí potřeby integrované Evropské unie dokázal oslovit ty, kteří se cítili být odcizeni Fillonovým přístupem. Kromě centristů se v tomto případě jednalo také o podporovatele Alaina Juppého. Voliče levého středu se Macronovi podařilo přesvědčit liberálními ekonomickými reformami, které byly odmítnuty vedením PS.

Povedlo se mu tak získat podporu napříč levicí i pravicí, když uštědřil porážku oběma po desetiletí etablovaným a do francouzského stranického systému silně zakořeněným vládním stranám.

Zatímco neúspěch pravice v prezidentských i parlamentních volbách v roce 2017 byl částečně způsoben politickým přeskupením, které ještě prohloubila schopnost Macrona získat levicové i pravicové voliče, jeho úspěch ještě posílil rozdělení v této oblasti. Otázka pravicového neúspěchu zůstala nevyřešena i po zvolení nového vedení do čela LR v prosinci 2017, kdy se na předsednický post dostává Laurent Wauquiez známý zejména pro svůj kritický postoj vůči EU. (Rispin, 2021, 158-161)

4 Analýza prezidentských a parlamentních voleb v letech 2012-2022

Po dvou po sobě jdoucích prezidentských mandátech Françoise Mitterranda, nastalo ve Francii 17leté období, mezi lety 1995 a 2012, kdy Francie měla pravicové prezidenty. V období 1995-2007 stál v čele Francie dvě volební období Jacques Chirac a v letech 2007-2012 byl francouzským prezidentem a doposud posledním prezidentem hájící barvy tradiční francouzské pravice, Nicolas Sarkozy. I proto se následující kapitola bude zabývat analýzou francouzských prezidentských a parlamentních voleb v letech 2012, 2017 a 2022. Právě volbami v roce 2012 započalo ve Francii dlouhé období útlumu francouzské tradiční pravice, kdy pravice neslavila úspěch ani v jedné z trojice, respektive šestice, voleb. Následující analýza by měla přispět k pochopení toho, proč se tradiční pravici ve volbách dlouhodobě nedaří a identifikovat stěžejní příčiny jejich již více než 10 let trvajících neúspěchů ve volbách prvního řádu.

4.1 Analýza prezidentských a parlamentních voleb v roce 2012

Každé prezidentské volby se odehrávají v odlišném a zcela specifickém historickém období, a tudíž nikdy nelze přesně určit jejich budoucí scénář. V roce 2012 důkazy o postojích veřejnosti naznačovaly, že v centru zájmu francouzských voličů jsou ekonomické a sociální otázky. Politická nálada veřejnosti byla v období před volbami silně poznamenána globalizací a ekonomickou nejistotou.

Podle průzkumu IFOP z dubna 2012 mělo 78 % Francouzů negativní postoj ke globalizaci a 70 % z nich se přiklánělo k přijetí ochranných opatření vůči zemím mimo EU. (IFOP, 2012) Také v reakci na tyto skutečnosti začlenil každý z hlavních kandidátů do svého programu požadavek na vymezení hranic. Zatímco levicový kandidát François Hollande vsadil v kampani na vytvoření investiční průmyslové banky a přísnější kontrolu globálních finančních transakcí, dosluhující prezident Sarkozy představil kampaň „*La France forte*“ (česky Silná Francie), která chrání své občany. Krajně pravicová kandidátka a zároveň předsedkyně FN, Marine Le Pen, soustředila svou kampaň na otevřený protekcionismus a návrat Francie k franku. (Cole, 2013, 23-24)

Ještě nedlouho před volbami byli favoriti na postup do druhého kola čtyři, středový Bayrou, levicový Hollande, pravicový Sarkozy a krajně pravicová Le Pen. Již v průběhu kampaně se však vyhlídky na prolomení bipolárního sevření levice a pravice rozplynuly, když v návaznosti na to do druhého kola postoupili François Hollande se ziskem 28,63 % hlasů a Nicolas Sarkozy, který za vítězem zaostal se ziskem 27,18 % hlasů. Za nimi se v tomto pořadí seřadili Marine Le Pen (17,90 % hlasů), Jean-Luc Mélenchon (11,10 % hlasů) a François Bayrou (9,13 % hlasů). 6. května 2012 byl ve druhém kole prezidentské volby zvolen François Hollande se ziskem 51,64 % hlasů oproti obhájci prezidentského mandátu Nicolasi Sarkozymu, který získal přízeň 48,36 % voličů. (Cole, 2013, 24)

Tabulka č. 1: Výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb v roce 2012

Kandidát	Počet hlasů	% hlasů
Eva JOLY	828 345	2,31
Marine LE PEN	6 421 426	17,90
Nicolas SARKOZY	9 753 629	27,18
Jean-Luc MÉLENCHON	3 984 822	11,10
Philippe POUTOU	411 160	1,15
Nathalie ARTHAUD	202 548	0,56
Jacques CHEMINADE	89 545	0,25
François BAYROU	3 275 122	9,13
Nicolas DUPONT-AIGNAN	643 907	1,79
François HOLLANDE	10 272 705	28,63

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

Tabulka č. 2: Výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb v roce 2012

Kandidát	Počet hlasů	Procentuální zisk
François HOLLANDE	18 000 668	51,64
Nicolas SARKOZY	16 860 685	48,36

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

V rámci prezidentských voleb v roce 2012 lze sledovat rysy „protisarkozyovského“ referenda. Navzdory tomu, že si Sarkozy nejlépe ze všech kandidátů vedl v tradičních baštách francouzské pravice, jeho podpora v těchto regionech také nejvýrazněji poklesla. Ze sociologického hlediska se Sarkozyho elektorát v roce 2012 v klíčových ohledech lišil od toho v roce 2007. Jeho porážka byla částečně způsobena jeho neschopností proniknout k pracující střední třídě a slabším sociálním vrstvám, které rozdělily své hlasy mezi Le Pen a Hollanda. Sarkozy byl oproti tomu silný v tradičních pravicových základnách, u konzervativních voličů, praktikujících katolíků, mezi lidmi nad 65 let a drobnými podnikateli, což však na Hollanda nestačilo. Ačkoliv ve druhém kole Sarkozy posílil a přilákal k urnám voliče, kteří v prvním kole nevolili, na vítězství to nestačilo. Sarkozyho odchod z úřadu podtrhuje také skutečnost, že většina francouzských voličů odmítla jeho politický styl a osobnost. Osobnostní problematika tkvěla v tom, že se prezident Sarkozy zejména v prvních měsících svého mandátu dopustil několika osobních excesů, které vyvolávaly všeobecný nesouhlas a zdály se být v rozporu se společenským konsenzem, který panoval na tom, jak by se měl prezident republiky chovat. Sarkozyho politický styl nemohl být vzdálenější gaullistickému prezidentskému stylu vládnutí. Byl založen na překračování klíčových osobních a institucionálních kódů a hlubokém politickém čtení prezidentského úřadu. Sarkozy byl zároveň prvním prezidentem vládnoucím v souladu s novými institucionálními pravidly, která stanovila jasnou hierarchii prezidentského úřadu. Sarkozyho zvolení v roce 2007 totiž zakotvilo jasný princip, který spolu s Françoisem Fillonem interpretovali tak, že by prezident měl být v centru téměř všech politických rozhodnutí. „*Hyper prezident*“, kterým se Sarkozy v návaznosti na to stal, se zbavil tradičního „nárazníku“ v podobě předsedy vlády, který byl obvykle ochotný převzít zodpovědnost za nepopulární rozhodnutí, čímž svrhl nepopularitu na svou vlastní osobu. Oproti Sarkozymu byla Hollandova kandidatura a jeho následný úspěch založeny na strategickém politickém vyprofilování co by „normálního“ kandidáta a potenciálního prezidenta. Tento styl si Hollande záměrně osvojil, aby vystupoval jako protiklad okázalého Sarkozyho. Kromě toho zaujal kandidát PS strategickou pozici, která se snažila o propojení socialistické platformy a širších zájmů francouzských voličů. (Cole, 2013, 24-27)

Ve volbách v roce 2012 lze sledovat pozoruhodné změny nálad ve francouzské společnosti. Ačkoliv se za poslední čtyři dekády nálady veřejného mínění dramaticky změnily, Sarkozyho období v letech 2007-2012 odhalilo vyšší míru kulturní otevřenosti a silnější podporu redistributivních politik než kdykoliv od 70. let 20. století. Zatímco Sarkozy ve volbách vsadil na hranice a identitu, Hollande spoléhal na to, že veřejnost bude nakloněna spíše realistickému sociálnědemokratickému poselství. Záměrně se tak vyhýbal přílišným slibům a ve svém programu přijal *60 engagements pour la France* (česky 60 konkrétních závazků pro Francii). Navzdory tomu, že kampaň byla významně kritizována ze strany Bruselu (tzn. Evropské unie) a závazky neobjasňovaly, jak bude do roku 2017 odstraněn veřejný dluh země, Hollande v roce 2012 slavil volební úspěch. Jeho zvolením tak skončilo 17leté období, ve kterém byl Elysejský palác obsazen pravicí a Francie tak měla poprvé od Mitteranda (v úřadu 1981-1995) levicového prezidenta. (Cole, 2013, 28-29)

Parlamentní volby v roce 2012, které následovaly jen měsíc po prezidentských volbách, již tradičně potvrdily jejich výsledky. PS Françoise Hollanda obsadila celkem 280 křesel v Národním shromáždění. Na druhém místě skončila UMP v druhém kole poraženého prezidentského kandidáta Nicolase Sarkozyho a jako nejsilnější opoziční strana obsadila 194 křesel.

Tabulka č. 3: Výsledky francouzských legislativních voleb v roce 2012

Kandidující strana	Počet zvolených kandidátů
Extrême gauche (Extrémní levice)	0
Front de gauche (Fronta levice)	10
Socialiste (Socialisté)	280
Radical de Gauche (Radikální levice)	12
Divers gauche (Různá levice)	22
Europe-Ecologie-Les Verts (Evropa-Ekologie-Zelení)	17
Régionaliste (Regionalisté)	2
Ecologiste (Ekologové)	0
Autres (Ostatní)	0
Le Centre pour la France (Centrum pro Francii)	2
Alliance centriste (Centristická aliance)	2
Parti radical (Radikální strana)	6
Nouveau Centre (NCE)	12
Union pour un Mouvement Populaire (Unie pro lidové hnutí)	194
Divers droite (Různá pravice)	15
Front National (Národní fronta)	2
Extrême droite (Extrémní pravice)	1

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

4.2 Analýza prezidentských a parlamentních voleb v roce 2017

Již v průběhu pětiletého mandátu Françoise Hollanda (v úřadu 2012-2017) se objevilo hned několik indikátorů toho, že ve volbách v roce 2017 lze očekávat výměnu prezidenta, premiéra, vlády i parlamentní většiny. Stěžejními byly rozhodnutí prezidenta Françoise Hollanda neobhajovat prezidentský mandát v prosinci 2016 a také několik těžkých volebních porážek PS v tomto období. Zcela logicky tak byla za hlavního beneficienta těchto událostí považována hlavní pravicová strana tou dobou již LR (nástupce UMP), v jejímž čele v této době stojí François Fillon, který v roce 2016 překvapivě zvítězil v primárkách, když porazil své dva dlouholeté rivaly, dřívějšího prezidenta Nicolase Sarkozyho a bývalého předsedu vlády Alaina Juppého. Na přelomu roku 2016 a 2017 tak panoval v rámci politických elit a médií předpoklad, že dojde k transferu moci z levice na pravici.

Vzhledem k situaci se počítalo s konvenčním střídáním a přesunem moci od jedné skupiny etablovaných elit k té druhé. K takovému jevu došlo za historie Páté francouzské republiky již několikrát, naposledy v předešlých volbách v roce 2012, kdy Hollandova socialistická levice, vystřídala Sarkozyho tradiční pravici.

Navzdory průzkumům a predikcím z kraje roku 2017 se však favorizovaná pravice začala v průzkumech propadat, a to především vinou navrhovaných hospodářských škrtů. Definitivní konec jejích nadějí na úspěch v prezidentských volbách pak znamenalo zapojení pravicového kandidáta Françoise Fillona do aféry *Penelopegate*¹¹. Tohoto propadu však nebyla schopna využít levice, kterou do voleb vedl Benoit Hamon, vítěz primárek. Hamon byl dlouhodobým kritikem prezidenta Hollanda, což znamenalo, že svou kampaň soustředil na levicovou část elektorátu, o jehož přízeň soupeřil s krajně levicovým kandidátem Jeanem-Lucem Mélenchonem. Vedle Hamona a Fillona, zástupců dvou tradičně etablovaných politických proudů se tak otevřel prostor pro středového kandidáta, jelikož se oba soustředili na krajní póly svých stran. Situace se podařilo využít Emmanuelu Macronovi, který zaujal ideální politický postoj, kterým oslovil široké spektrum voličů z levého středu, středu i pravého středu.

Volby v roce 2017 se vyznačují jedním z bezprecedentních aspektů, se kterým se Pátá francouzská republika do té chvíle nesetkala. V prvním kole prezidentské volby totiž „vypadli“ oba kandidáti (Fillon i Hamon) etablovaných politických formací, které v předchozích 40 letech dominovaly francouzské politice. Po vyřazení Fillona, Hamona a krajně levicového Mélenchona se tak druhé kolo stalo přímým soubojem centristy Emmanuela Macrona a krajně pravicové Marine Le Pen. Ačkoliv byl Macron v předešlých letech Hollandovým poradcem a následně ministrem v levicové vládě¹², prezentoval se jako outsider a kritik tradičních politických stran na levici a pravici. Do voleb v roce 2017 šel jako „levičák“ i „pravičák“, přičemž se mu podařilo využít rozkolu mezi progresivisty a konzervativisty. Jeho nové hnutí LREM se totiž vyznačovalo sociálně liberálními názory, například v otázkách sňatků stejnopohlavních párů, a zároveň ochotou přijímat reformy, zejména ekonomickou reformu a reformu trhu práce.

---

¹¹ *Penelopegate* (pojmenovaná podle Fillonovy manželky Penelope) je politicko-finanční aféra v rámci, které nejbližší příbuzní francouzského politika Françoise Fillona dostávali zapláceno za práci, která nezahrnovala žádnou nebo jen velmi malou část skutečně odvedené práce. Případ vyplul na povrch během kampaně před francouzskými prezidentskými volbami v roce 2017, ve kterých byl Fillon po vítězství v primárkách výrazně favorizován na vítězství.

¹² Byl rovněž členem PS v letech 2006-2009.

Pokud jde o kandidátku FN Marine Le Pen, zatímco postup jejího otce Jean-Marie Le Pena ve volbách v roce 2002 byl pro většinu Francouzů šokem, v roce 2017 byli politické třídy, média i voliči na její úspěch v prvním kole připraveni. Marine Le Pen se totiž od převzetí předsednictví v čele FN v roce 2012 snažila stranu „dediabolizovat“ a tím rozšířit voličský záběr strany a otevřít se širšímu elektorátu. (Kuhn, 2017, 353-354)

Průzkumy veřejného mínění, které byly po celou dobu spíše proti zvolení, než pro vítězství Marine Le Pen se ukázaly jako pravdivé, když ve druhém kole prezidentské volby v roce 2017 zvítězil Emmanuel Macron s obrovským náskokem a ziskem 66,10 % hlasů. Jeho protikandidátce Marine Le Pen se podařilo oslovit 33,90 % voličů.

Tabulka č. 4: Výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb v roce 2017

Kandidát	Počet hlasů	% hlasů
Emmanuel MACRON	8 656 346	24,01
Marine LE PEN	7 678 491	21,30
François FILLON	7 212 995	20,01
Jean-Luc MÉLENCHON	7 059 951	19,58
Benoît HAMON	2 291 288	6,36
Nicolas DUPONT-AIGNAN	1 695 000	4,70
Jean LASSALLE	435 301	1,21
Philippe POUTOU	394 505	1,09
François ASSELINEAU	332 547	0,92
Nathalie ARTHAUD	232 384	0,64
Jacques CHEMINADE	65 586	0,18

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

Tabulka č. 5: Výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb v roce 2017

Kandidát	Počet hlasů	% hlasů
Emmanuel MACRON	20 743 128	66,10
Marine LE PEN	10 638 475	33,90

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

Macronův obrovský volební úspěch byl nepříliš překvapivě následován úspěchem v parlamentních volbách, když jeho nově přejmenované hnutí LREM získalo ve legislativních volbách 43,06 % a obsadilo 308 křesel. LR se tak se ziskem 22,23 % hlasů a 112 křesel ocitá již podruhé v řadě v opozici. Právce však nebyla schopna sjednotit se v reakci na Macronův volební program. Naproti tomu socialisté vytvořili malou parlamentní skupinu, která se potýkala s existenční krizí. Další z velkých stran FN nezískala dostatečný počet mandátů na vytvoření parlamentní skupiny a mimo to se ve straně začaly objevovat otázky týkající se pokračujícího vůdcovství Marine Le Pen, která ale neměla protikandidáta. Faktickou opozici vůči LREM tak byla schopna vytvořit pouze Mélenchonova LFI. (Kuhn, 2017, 354)

Tabulka č. 6: Výsledky francouzských legislativních voleb v roce 2017

Kandidující strana	Počet zvolených kandidátů
Extrême gauche (Extrémní levice)	0
Parti communiste français (Francouzská komunistická strana)	10
La France insoumise (Nepoddajná Francie)	17
Parti socialiste (Socialistická strana)	30
Parti radical de gauche (Radikální strana levice)	3
Divers gauche (Různá levice)	12
Divers (Různí)	3
Régionaliste (Regionalisté)	5
Ecologiste (Ekologové)	1
La République en marche (Republika v pohybu)	308
Modem (Demokratické hnutí)	42
Union des Démocrates et Indépendants (Svaz demokratů a nezávislých)	18
Les Républicains (Republikáni)	112
Divers droite (Různá pravice)	6
Debout la France (Vzhůru republiko)	1
Front National (Národní fronta)	8
Extrême droite (Extrémní pravice)	1

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

4.3 Analýza prezidentských a parlamentních voleb v roce 2022

Aby bylo možné provést co nejpřesnější analýzu voleb v roce 2022, je třeba ještě více přiblížit volby v roce 2017, jejichž průběh byl naprosto bezprecedentní a zejména v krátkosti zanalyzovat to, co následovalo po nich, a sice uplynulý mandát prezidenta Emmanuela Macrona v letech 2017-2022.

Výsledky francouzských prezidentských a parlamentních voleb v roce 2017 znamenaly významný posun ve francouzské politice. Velkou zvláštností prezidentských voleb v roce 2017 byla určitá možnost celkem čtyř prezidentských kandidátů na postup do druhého kola, což mj. naznačovalo hlubokou fragmentaci politického prostoru a také paradigmatickou změnu ve stranické soutěži. (Durovic, 2019; Gougou a Persico, 2017) V návaznosti na vyřazení tradičně levicového (PS) a pravicového (LR) kandidáta již v prvním kole představoval souboj centristického a krajně pravicového kandidáta v kole druhém bezprecedentní konfiguraci politických sil. Následné drtivé vítězství Emmanuela Macrona v prezidentské volbě a posléze i obrovský úspěch jeho hnutí LREM v parlamentních volbách oslabilo především levý střed a v menší míře také středovou pravici. Volby v roce 2017 tak nechávají francouzský stranický systém značně roztržštěný. (Durovic, 2019)

První prezidentské období prezidenta Macrona bylo poznamenáno celou řadou událostí, zejm. rozsáhlými pouličními mobilizacemi, vypuknutím pandemie COVID-19 a nakonec v únoru 2022 vypuknutím války na Ukrajině. Krátce po zvolení v roce 2017 popularita prezidenta Macrona poklesla, především v návaznosti na jeho politické reformy před a během pandemie COVID-19, které vzbudily odpor široké veřejnosti. Některé Macronovy reformy o něm vytvořily obraz prezidenta bohatých, který pohrdá obyčejným lidem. Jeho reformy vedly k několika pouličním mobilizacím včetně týdenních protestů „*les gilets jaunes*“ (česky žluté vesty), hnutí proti důchodové reformě, hnutí proti reformě pojištění v nezaměstnanosti, a nakonec pochodům proti politickému opatření v souvislosti s pandemií COVID-19 zvanému „*passé sanitaire*“ (česky zdravotní pas).

Vzhledem k tomuto kontextu byla za Macronova hlavního rivala v prezidentské volbě v roce 2022 považována krajně pravicová kandidátka Marine Le Pen. Po volbách v roce 2017 Marine Le Pen přejmenovala svou radikálně pravicovou stranu *Front national* (FN) na *Rassemblement national* (RN)¹³ a svou kandidaturu do voleb v roce 2022 ohlásila předčasně, respektive dva a půl roku před volbami. (Durovic, 2022, 614-615)

Stejně jako první volební období prezidenta Emmanuela Macrona byly i francouzské prezidentské volby v roce 2022 poznamenány krizí související s pandemií COVID-19, vypuknutím války na Ukrajině, a navíc rostoucím odporem ke končícímu prezidentovi. Zatímco opoziční politické síly na levici i pravici začaly s kampaní pro prezidentské volby již na podzim roku 2021, Macron udržoval vlastní kandidaturu do voleb v napětí a ohlásil ji se značným zpožděním. Vůli znovu se ucházet o prezidentský úřad oznámil až v únoru 2022. Jeho absence v debatách před prvním kolem prezidentské volby i pozdní ohlášení kandidatury ještě posílily jeho „image“ elitářského a nedotknutelného prezidenta. Zatímco Macron se v kampani soustředil především na otázky evropské integrace a výsledky v oblasti zlepšování ukazatelů nezaměstnanosti, jeho hlavní soupeři z řad radikální pravice (Marine Le Pen) a levice (Jean-Luc Mélenchon) se soustředili na otázky v oblasti krize životních nákladů francouzských občanů a sociální nerovnosti. Ke konci kampaně však Macron na rozdíl od většiny kandidátů dokázal „těžit“ z války na Ukrajině, která se v tomto období držela na druhém místě mezi nejdůležitějšími tématy pro Francii. (Durovic, 2022, 615-616)

Vedle krizí způsobených vypuknutím pandemie COVID-19 a války na Ukrajině existuje ještě třetí důležitý aspekt voleb v roce 2022, kterým se tato volba výrazně liší od všech předchozích. Jedná se o roztržičnost politické nabídky na pravici a radikální pravici. Vedle krajně pravicové kandidátky Marine Le Pen se objevuje její nečekaný vyzyvatel spisovatel a publicista Éric Zemmour, kterého lze nepochybně označit za jeden z nejvýraznějších fenoménů kampaně před volbami v roce 2022. Zemmour oznámil svou kandidaturu na prvním meetingu, kde taktéž deklaroval založení své strany s názvem *Reconquête!* (česky *Obnova!*). Přestože jeho úmyslem bylo „znovu založit“ francouzskou pravici a sám vyjádřil lítost nad tím, že LR a RN nejsou sjednoceny, neváhal „přetáhnout“ některé stranické funkcionáře z RN na svou stranu, a to včetně neteře samotné Marine Le Pen. (France24, 2022)

---

¹³ V roce 2018 se z Národní fronty stává Národní sdružení. Změna názvu slovy Marine Le Pen souvisela s velkou, strategickou, technickou a politickou změnou, která měla symbolizovat uzavření jedné kapitoly historie FN.

Zatímco kandidátka RN Le Pen založila svou kandidaturu na lokální úrovni, tak aby byla blízko lidem, na které se „zapomínalo“ a prosazovala svou normalizační politiku (Mayer, 2022), Zemmour zaujal mnohem radikálnější postoj a obhajoval konspirační teorii o „velké výměně“¹⁴. Ještě na podzim roku 2021 se zdálo, že by Éric Zemmour mohl dostat Le Pen i umírněnou pravici (LR) pod tlak, když nebývalým průlomem rychle dosáhl na podporu 16 % voličů, čímž by se potenciálně dokázal kvalifikovat do druhého kola prezidentské volby. (Grossman et al., 2022) Radikalita a hojné excesy v Zemmourově kampani však způsobily, že se jeho obraz v očích veřejnosti oproti jeho krajně pravicové protikandidátce Marine Le Pen zhoršil. Jeho misogynní a reakcionářské postoje v genderových otázkách zároveň způsobily značný pokles podpory u ženského elektorátu. (Bristielle a Guerra, 2021; Durovic, 2022; Mayer, 2022) Zemmourova podpora se i nadále krátila v kontextu důležitosti tématu války na Ukrajině v očích francouzské společnosti, jeho odmítnutím odsoudit ruskou invazi na Ukrajinu, stejně tak jako jeho zdráhání se v otázkách přijímání ukrajinských uprchlíků. Nakonec tak Éric Zemmour hlasy Marine Le Pen zdaleka neubral, jeho excesy ji naopak vykreslily jako umírněnou a spolehlivou kandidátku, když Marine Le Pen přidaly na podporu, zatímco jemu způsobily jeho vlastní propad. (Mayer, 2022) Navzdory tomu se Ericu Zémourovovi podařilo elektorátu vnutit svá témata, jakými byly národní identita, imigrace nebo bezpečnost, a to včetně voličů umírněné pravice.

Tradiční pravicová strana LR poslala do voleb ženskou kandidátku Valérie Pécresse, která v primárkách porazila Érica Ciottiho. Pécresse nejenže zdělila po svých předchůdcích roztržitou stranu, ale čelila také obrovské ideologické výzvě. Nelze přitom zapomenout na skandál kandidáta umírněné pravice z voleb v roce 2017 a jeho zapojení do aféry *Penelopegate*. LR v tomto období opět čelí ideologické propasti mezi tradičně umírněným, konzervativnějším a nacionalistickým křídlem, která se v průběhu let neustále zvětšovala. (Haegel, 2012) Ustupovat jednomu či druhému křídlu s sebou tak automaticky neslo riziko ztráty hlasů ve prospěch dvou dalších vyzyvatelů v souboji o prezidentský mandát – umírněnějšího Emmanuela Macrona a radikálnějšího Érica Zemmoura, kteří oba usilovali o získání hlasů sympatizantů tradiční pravice. Pécresse tak nakonec čelila neustálému propadu v průzkumech veřejného mínění a prezidentská kampaň se pro ni i pro její stranu proměnila v katastrofu.

---

¹⁴ Francouzsky *le grand remplacement*, odkazuje na to, že muslimská civilizace postupně nahrazuje francouzskou civilizaci, přičemž tato výměna je v očích nemuslimského obyvatelstva doprovázena násilím a nedostatkem bezpečnosti.

To bylo mj. způsobeno tím, že v kampani použila některá velmi kontroverzní hesla blízká radikální pravici. Hrozící imploze francouzské tradičně pravicové strany se tak zdála i v důsledku dvojího procesu „macronizace“ a „zemmourizace“ stále více podobná té, kterou zažila PS, odvěký rival tradiční pravice, ze které se strana po masivní porážce ve volbách v roce 2017 zatím nevzpamatovala. Kampaň levicové kandidátky pro prezidentskou volbu v roce 2022 Anne Hidalgo se tak nikdy pořádně nerozjela, když jí průzkumy před volbami přisuzovaly zisk asi 2 % hlasů. (Grossman et al., 2022) Poslední z výraznějších prezidentských kandidátů Jean-Luc Mélenchon, lídr krajně levicové LFI, dokázal oproti některým svým kandidátům zazářit stabilní volební kampaní i povedenými a dobře mířenými předvolebními akcemi. Ke konci volební kampaně se tak vyprofiloval jako jediný kandidát, který by potenciálně mohl narušit zopakování souboje z roku 2017, kdy proti sobě ve druhém kole stanuli Emmanuel Macron a Marine Le Pen. (Durovic, 2022, 616-619)

V prvním kole prezidentských voleb v roce 2022 nakonec zvítězil Emmanuel Macron se ziskem 27,58 %, když navýšil zisk z prvního kola prezidentské volby v roce 2017 o tři procentní body. Za ním se do druhého kola podle očekávání kvalifikovala Marine Le Pen se ziskem 23,15 % hlasů, když taktéž, byť mírně, navýšila svůj zisk ve srovnání s výsledkem z roku 2017. S tímto skóre tak opět získala historicky nejvyšší podíl hlasů pro krajně pravicového kandidáta ve francouzských prezidentských volbách vůbec. Třetí skončil krajně levicový kandidát Jean-Luc Mélenchon, když si se ziskem 21,95 % hlasů vedl mnohem lépe, než jak mu predikovaly poslední předvolební průzkumy. Kandidáti tradičních francouzských vládních stran dosáhli rekordně nízkých volebních výsledků v celé historii svých stran, když Valérie Pécresse (LR) obdržela 4,78 % hlasů a Anne Hidalgo (PS) pouhých 1,74 % hlasů. Ačkoliv katastrofický výsledek kandidátky PS nebyl nijak překvapivý, výsledek pravicové kandidátky Pécresse byl katastrofický a zároveň nejhorší, jaký kdy strana ve volbách utrpěla. V neposlední řadě je nutné poukázat na fakt, že míra zdržení se hlasování v prvním kole prezidentské volby v roce 2022 byla s 26,31 % druhá nejvyšší v historii Páté francouzské republiky. Ve druhém kole míra absence u voleb ještě vzrostla o necelé dva procentní body na 28,1 % a představuje tak druhou nejvyšší absenci od roku 1969. Navzdory tomu, že historicky má volební účast mezi dvěma koly voleb rostoucí tendenci, pokles volební účasti lze pozorovat již od prezidentské volby v roce 2017.

Vývoj lze zdůvodnit hned třemi faktory, absencí levicového kandidáta ve druhém kole, nižší konkurenceschopností voleb v důsledku vytvoření tzv. francouzské fronty, která se dala do pohybu díky frustraci z opakovaného duelu Macron-Le Pen, a nakonec tím, že francouzská veřejnost vnímala kampaň v roce 2022 jako nekvalitní. Macronův pozdní a neochotný vstup do kampaně mohl v konečném důsledku vyvolat jistou politickou demobilizaci.

Výsledky druhého kola prezidentské volby v roce 2022 byly podle očekávání jasnější. Emmanuel Macron obhájil svůj prezidentský mandát se ziskem 58,55 % hlasů, zatímco jeho protikandidátka Marine Le Pen obdržela 41,45 % hlasů. Navzdory porážce si Marine Le Pen oproti druhému kolu v roce 2017 opět polepšila, čímž znovu překonala svůj vlastní rekord v počtu hlasů (13,3 milionů hlasů), které získal kandidát krajně pravicové strany v historii páté republiky. Tento fakt zcela jasně poukazuje na normalizaci a růst krajní pravice ve Francii. Marine Le Pen se stejně jako v letech 2012 a 2017 podařilo oslovit stejný počet voličů, přičemž navíc získala podporu od mladých lidí a lidí ve středním věku, na rozdíl od Macrona, který těžil z podpory staršího elektorátu. I tím lze vysvětlit větší rozdíl v zisku prvního a druhého kandidáta, než jaký predikovaly průzkumy, protože právě starší voliči byli těmi, kteří přišli v hojném počtu k volbám, zatímco 40 % lidí ve věku 18-24 let k volbám nepřišlo. Celkově lze poznamenat, že výsledky francouzských prezidentských voleb v roce 2022 potvrdily celou řadu změn, které byly identifikovány již v roce 2017. (Durovic, 2019)

Zatímco v roce 2017 bylo možné sledovat fragmentaci především na levé straně politického spektra, v roce 2022 se fragmentace rozšířila i na pravici. Sledujeme tak pokračující zánik tradičních etablovaných politických subjektů z pravého i levého břehu politického spektra, což je základním jevem restrukturalizace francouzského stranického systému, která byla potvrzena v následujících parlamentních volbách.

Tabulka č. 7: Výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb v roce 2022

Kandidát	Počet hlasů	% hlasů
Emmanuel MACRON	9 783 058	27,85
Marine LE PEN	8 133 828	23,15
Jean-Luc MÉLENCHON	7 712 520	21,95
Éric ZEMMOUR	2 485 226	7,07
Valérie PÉCRESSE	1 679 001	4,78
Yannick JADOT	1 627 853	4,63
Jean LASSALLE	1 101 387	3,13
Fabien ROUSSEL	802 422	2,28
Nicolas DUPONT-AIGNAN	725 176	2,06
Anne HIDALGO	616 478	1,75
Philippe POUTOU	268 904	0,77
Nathalie ARTHAUD	197 094	0,56

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

Tabulka č. 8: Výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb v roce 2022

Kandidát	Počet hlasů	% hlasů
Emmanuel MACRON	18 768 639	58,55
Marine LE PEN	13 288 686	41,45

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

Kontext parlamentních voleb v roce 2022 se od těch předchozích výrazně lišil vytvořením několika politických aliancí. Vzniká koalice sedmi francouzských stran tzv. *Ensemble!* (celým názvem *Ensemble pour la majorité présidentielle*, česky Společně pro prezidentskou většinu) s cílem přeskupit prezidentskou většinu Emmanuela Macrona v Národním shromáždění.

Vedle této aliance vzniká uskupení krajně levicových, levicových a zelených stran zvané *Nupes* (celým názvem *Nouvelle Union Populaire, Écologique et Sociale*, česky Nová lidová, ekologická a sociální unie) pod vedením Jeana-Luca Mélenchona. Naproti tomu se na pravém kraji politického spektra nepodařilo uzavřít politické spojení mezi RN Marine Le Pen a *Reconquête!* Érica Zemmoura.

Zatímco v roce 2017 se potvrdila role legislativních voleb jako „potvrzovacích“ voleb (Evans a Ivaldi, 2017), o volbách v roce 2022 toto tvrdit nelze. Po prvním kole byly levicová aliance *Nupes* a středopravicová aliance *Ensemble!* téměř vyrovnané. Z prvního kola tak vzešla pouze jedna jasná většina, a sice většina „nevoličů“, když k volbám přišlo pouhých 47,51 % Francouzů. Podruhé v historii Páté republiky tak jejich počet nepřekročil polovinu¹⁵.

Ziskem 38,57 % se vítězem parlamentních voleb stala Macronova aliance *Ensemble!*, která ziskem pouhých 244 mandátů nezískala absolutní většinu v Národním shromáždění¹⁶. To pro Macrona pochopitelně představovalo značnou překážku především v problematice prosazování jeho politického programu. Fakt, že se prezidentu Macronovi nepodařilo získat absolutní většinu v Národním shromáždění, zároveň představuje bezprecedentní konfiguraci politických sil v historii páté republiky, jelikož *Ensemble!* bude muset při schvalování svých návrhů spolupracovat s dalšími opozičními stranami. Levicová koalice *Nupes* získala ve volbách 127 křesel, což z ní dělá největší a zároveň vedoucí opoziční uskupení, přičemž Mélenchonova LFI ziskem 75 křesel zčtyřnásobila počet svých poslanců. Významný a nepřehlédnutelný výsledek zaznamenala také strana RN neúspěšné prezidentské kandidátky Marine Le Pen, která díky rekordnímu zisku 17,3 % voličských hlasů dosáhla na 89 mandátů, čímž se poprvé v historii kvalifikovala pro vytvoření parlamentní skupiny a představuje tak jednu z hlavních opozičních stran. Tradiční francouzská vládní strana LR ztratila po volebním fiasku v prezidentských volbách asi polovinu křesel v Národním shromáždění, když jí vyjádřilo podporu pouhých 6,98 % voličů. Vzhledem k chybějící prezidentské většině se LR může stát silným hráčem s právem veta tím, že bude muset spolupracovat s různými opozičními stranami při schvalování jejich zákonů. V návaznosti na to bude tak tradiční pravicová strana i nadále rozpolcena mezi politickými silami pravého středu a krajní pravice, což by mohlo ještě posílit rozepře uvnitř LR.

---

¹⁵ Poprvé se tak stalo ve volbách v roce 2017.

¹⁶ Pro získání absolutní většiny v Národním shromáždění je potřeba získat 289 křesel.

Tabulka č. 9: Výsledky francouzských legislativních voleb v roce 2022

Kandidující strana	Počet zvolených kandidátů
Divers extrême gauche (Různá extrémní levice)	0
Parti radical de gauche (Radikální strana levice)	0
Nouvelle union populaire écologique et sociale (Nová ekologická a sociální lidová unie)	131
Divers gauche (Různá levice)	22
Ecologiste (Ekologové)	0
Divers (Různí)	1
Régionaliste (Regionalisté)	10
Ensemble! (Společně!)	245
Divers centre (Různí centristé)	4
Union des Démocrates et Indépendants (Svaz demokratů a nezávislých)	3
Les Républicains (Republikáni)	61
Divers droite (Různá pravice)	10
Droite souverainiste (Suverenistická pravice)	1
Reconquête! (Obnova!)	0
Rassemblement National (Národní sdružení)	89
Divers extrême droite (Různá extrémní pravice)	0

Zdroj: Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer

Obecně je třeba poukázat na tři hlavní aspekty francouzských legislativních voleb v roce 2022. Prvním a možná nejvýznamnějším aspektem je vysoká absence při rekordně vysoké míře zdržení se hlasování v prvním (52,49 %) i druhém kole (53,77 %). S ohledem na druhé kolo parlamentních voleb v roce 2017 lze konstatovat, že francouzské legislativní volby v dnešní době již nemobilizují většinu voličů. Navzdory tomu, že parlamentní volby nikdy nemobilizovaly voliče v takové míře jako volby prezidentské, v posledních 20 letech se propast mezi těmito dvěma volbami čím dál více prohlubuje. Rostoucí a v případě parlamentních voleb dokonce většinová volební absence ukazuje, že zastupitelská demokracie ve Francii čelí krizi. Navzdory tomu, že příčina volební absence se zdá být především strukturální, lze sledovat, že Macronova aliance *Ensemble* i RN Marine Le Pen vynaložily nevelké úsilí na kampaň pro volby do Národního shromáždění.

Druhou nepřehlédnutelnou charakteristikou těchto voleb je pokračování politického úpadku bývalých tradičních francouzských levicových i pravicových stran, přičemž volby v roce 2022 jsou specifické zejména úpadkem pravicové strany LR. Třetí významnou skutečností je fakt, že parlamentní volby v roce 2022 potvrdily rekonfiguraci politického prostoru do třech bloků, kterou předznamenal již květnové prezidentské volby. Tři téměř stejné póly aktuálně strukturalizují politickou nabídku ve Francii, což opětovně dává vzniknout „tripolárnímu“ modelu stranické soutěže ve Francii. (Bornschiefer a Lachat, 2009; Grunberg a Schweisguth, 1997) Dnešní tripolární francouzský stranický systém tvoří prezidentská většina (*Ensemble!*), nový levicový pól (*Nupes*) a pól krajní pravice (především RN). (Durovic, 2022, 619-625)

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo na základně dostupných materiálů a dalších zdrojů zanalyzovat vývoj a zároveň postupný úpadek tradiční francouzské umírněné pravice v důsledku „útoků“ zleva (LREM/*Renaissance*) a zejména zprava (FN/RN). Práce se soustředí na vývoj pravice v politickém prostoru Francie již od dob první republiky. Analýzou vývoje francouzské pravice již od dob VFR práce identifikuje nosné ideologické i historické proudy, které ovlivnily mj. současnou tradiční pravici.

Analýza vývoje francouzské pravice začíná u tradičního dělení René Rémonda z roku 1971, na které kontinuálně navazuje řada politických subjektů. V období třetí republiky navazuje na kontrarevoluční, ultracistickou/legitimistickou a liberální/orleanistickou pravici, tak jak je vymezil Rémond, spojenecká, progresivní a nacionalistická pravice. V první polovině 20. století se pak jako syntéza francouzských pravicových tradic etabluje *l'Action française* (AF). Mezi důležité kapitoly historického a ideologického vývoje francouzské pravice patří francouzský fašismus i gaullismus CDG, navzdory tomu že se snažil profilovat jako nadstranický. Pro další vývoj jsou však stěžejní změny, které do politického fungování země vnáší Ústava z roku 1958, a především pak vývoj tradiční pravice ve stranickém systému páté republiky s přihlédnutím k sílící podpoře extremismu v zemi. Prakticky by se dalo tvrdit, že politický systém páté republiky byl postaven pro tradiční umírněnou pravici. Tuto logiku narušil až nástup levice k moci v roce 1981 pod vedením François Mitterranda, který zároveň umocnil realitu toho, že levice a pravice jsou si v mnohém podobné a dnes již nemají co nabídnout. O to palčivější se pro umírněnou pravici stala konkurence na pravém kraji politického spektra.

V 70. letech se v rámci nastavení politického systému páté republiky postupně etabluje bipolární stranický systém. Vznikají tak dva mocenské bloky, jeden na levici a druhý na pravici, které se poměrně pravidelně střídají u moci až do voleb v roce 2017. Již v 90. letech se přitom vedle tzv. bipolárního čtyřúhelníku etablují další výrazné politické síly v podobě krajně pravicové strany FN a levicové LV. V rámci „starého“ nastavení stranického systému je rok 2007 pro francouzskou pravici posledním úspěšným volebním rokem, když do prezidentského křesla v Elysejském paláci usedá kandidát tradiční pravicové UMP Nicolas Sarkozy. V roce 2012 se mu však mandát obhájit nedaří, dochází k pravidelnému přelivu moci z pravice na levici a novým francouzským prezidentem se stává kandidát PS François Hollande.

Období od roku 2012, kdy Nicolas Sarkozy po neúspěšné snaze o obhájení mandátu, rezignuje na to ucházet se o předsednictví strany, provází UMP, v té době již přejmenovanou na LR, celá řada vnitrostranických sporů. V politickém prostoru země se objevují nové štěpné linie, mezi nimi problematika identity (a bezpečnosti), hospodářské politiky a evropské otázky. V otázkách identity a Evropy je pro tradiční umírněnou pravici hlavním konkurentem FN/RN, zatímco v otázce nastavení hospodářské politiky soupeří o přízeň voličů s LREM.

Do prezidentských voleb v roce 2017 LR ze třech výrazných kandidátů, kteří razí různé přístupy ke třem zmíněným problematikám, jako svého zástupce nakonec posílá Françoise Fillona, kterého však v průběhu kampaně silně poznamenává politická aféra tzv. *Penelopegate*, což stranu ve volbách výrazně poškozuje. Ještě větší volební porážku však zaznamenává Valérie Pécresse o pět let později. Naproti tomu krajně pravicová FN/RN, od roku 2011 v čele s Marine Le Pen, výrazně posiluje. Její předsedkyně se v obou prezidentských volbách v letech 2017 a 2022 dostává do druhého kola, ve kterém čelí pozdějšímu vítězi Emmanuelu Macronovi. Již od převzetí místa v čele strany přijímá Marine Le Pen v rámci procesu tzv. dediabolizace celou řadu opatření, která mají za cíl otevřít FN širšímu elektorátu a oslovit i umírněnější voliče blíže k politickému středu, respektive umírněné pravici. V rámci těchto opatření Marine Le Pen přejmenovává svou stranu na *Rassemblement national* (RN). Přejmenování FN na RN je symbolickým aktem, který otevírá novou kapitolu této, ve francouzském politickém prostoru již řadu let etablované, politické strany. Zatímco volební podpora UMP/LR v období po roce 2012 upadá, prezidentská kandidátka FN/RN je dnes již pravidelnou vyzyvatelkou Emmanuela Macrona a její strana navíc v posledních legislativních volbách zaznamenala historicky nejlepší výsledek, když v Národním shromáždění obsadila celkových 89 křesel. Pro srovnání, podpora UMP/LR klesla od roku 2012, kdy obsadila 194 křesel na zisk 61 křesel v roce 2022. FN však v posledních prezidentských volbách nebyla jediným výrazným zástupcem extrémní pravice. Pravý kraj politického spektra v roce 2022 reprezentoval rovněž Éric Zemmour, ve srovnání s Marine Le Pen o dost radikálnější kandidát, který navzdory tomu, že nepostoupil do druhého kola, dokázal voliče oslovit výraznou protiimigrační rétorikou i ostrou kritikou islámu.

Sílicí podpora pravicového extremismu však není pro UMP/LR jedinou vnější problematikou, se kterou se v posledních přibližně 10 letech potýká. Druhou velkou výzvou je pro tradiční umírněnou pravici nástup nových hnutí, konkrétněji nástup centristického sociálně liberálního hnutí LREM Emmanuela Macrona.

Oba politické tábory (pravice i levice) totiž s nástupem LREM přišly o řadu voličů, kteří jsou blíže politickému středu, ve prospěch macronistického hnutí. Postupné oslabení tradiční francouzské pravice v období po roce 2010 a ztráta pozic byly sice završeny odklonem velké části umírněnějšího pravicového křídla k volebně úspěšnějším macronovcům, tradiční pravice však byla již před nástupem LREM destabilizována posílením krajní pravice, která jí úspěšně odebrala některá důležitá témata (identita, bezpečnost, Evropa) a dokázala převzít část původně umírněné pravicové části společnosti, která byla ochotná uznat, že FN/RN bude lepším ochráncem některých jejích hodnot.

LR dnes sdružuje již jen „zbytky“ orleanistické pravice, jejíž většina se přidala k Macronově hnutí LREM a konzervativní pravici, která se rovněž roztrýštila mezi další politické síly (FN/RN). Zároveň čelí stále slábnoucí voličské základně a musí si tak v extrémě destabilizovaném stranickém systému hledat své místo. Republikány navíc i nadále rozděluje celá řada témat (např. přijetí důchodové reformy).

Ze sociologického hlediska je jedinou šancí LR stát se stranou středních vrstev (zaměstnanců) obhajováním jasnějších ekonomických svobod a podporou drobných podnikatelů. Strana by se tak v návaznosti na to měla soustředit na zohlednění zájmů střední třídy spíše než na obnovování starých pořádků a hájení suverénních zájmů Francie a jejích občanů. V situaci, kdy LR posledních více než 10 let neparticipuje na vládě však nelze očekávat, že její kandidáti okamžitě znovu získají důvěru u francouzských voličů. Francie prochází politickou krizí poznamenanou vážnými hospodářskými a sociálními problémy, a i proto Francouzi očekávají, že si volí silné vůdce, kteří budou schopni změnit situaci v zemi. LR by tak měla učinit nabídnutím konkrétního politického programu, který bude sloužit střední pracující třídě a dovede si poradit se současnými excesy vládnoucích politiků. (Laye, Contrepoints, 2023)

Tradiční umírněná pravice zároveň čelí rostoucí depolitizaci a deideologizaci francouzské společnosti, respektive francouzských voličů, kteří dnes již většinou nevolí dle preferované ideologie, ale své rozhodnutí o tom, koho ve volbě podpoří, dělají na základě přístupu k dílčím problematikám (viz štěpné linie). Otázka, zda může problematika depolitizace a deideologizace ovlivnit další vývoj pravice (a levice) ve francouzském politickém systému nabízí prostor pro další výzkum a zároveň způsob, jakým lze problematiku postupného úpadku tradiční francouzské umírněné pravice rozšířit.

Summary

The aim of this thesis was to analyse, on the basis of available materials and other sources, the development and, at the same time, the gradual decline of the traditional French moderate right as a result of the "attacks" from the left (LREM/*Renaissance*) and especially from the right (FN/RN). The thesis focuses on the development of the right in the political space of France since the First Republic. By analysing the development of the French right since the Grand French Revolution, the thesis identifies the main ideological and historical streams that have influenced, among other things, the contemporary mainstream right.

The analysis of the development of the French right begins with René Rémond's traditional dividing of 1971, which has been continuously followed by a number of political entities. In the Third Republic, the counter-revolutionary, ultra-revolutionary/legitimist, and liberal/orleanist right, as defined by Rémond, is followed by the allied, progressive, and nationalist right. Then, in the first half of the 20th century, *l'Action française* (AF) establishes itself as a synthesis of French right-wing traditions. Important chapters in the historical and ideological development of the French Right also include French fascism and the Gaullism of the CDG, despite its efforts to profile itself as supra-partisan. However, the changes brought about by the 1958 Constitution to the political functioning of the country, and above all the evolution of the traditional right in the party system of the Fifth Republic, taking into account the growing support for extremism in the country, are key to further developments. Practically, it could be argued that the political system of the Fifth Republic was built for the traditional moderate right. However, this logic was disrupted by the rise to power of the left in 1981 under François Mitterrand, which also reinforced the reality that the left and the right are similar in many ways and today have nothing more to offer. For the moderate right, the competition at the far right of the political spectrum has become all the more pressing.

In the 1970s, a bipolar party system gradually established itself within the political setup of the Fifth Republic. This creates two power blocs, one on the left and one on the right, which alternate in power regularly until the 2017 elections. Already in the 1990s, in addition to the so-called bipolar quadrilateral, other significant political forces established themselves in the form of the far-right FN party and the left-wing LV party.

Under the 'old' party system, 2007 is the last successful election year for the French right, with the traditional right-wing UMP candidate Nicolas Sarkozy taking the presidential seat in the Elysée Palace. In 2012, however, he fails to defend his mandate, while there is a regular transfer of power from the right to the left and the new French president becomes the PS candidate François Hollande. The period since 2012, when Nicolas Sarkozy resigns to run for the party presidency after his unsuccessful attempt to defend the presidential mandate, has been marked by a series of intra-party disputes within the UMP, by then renamed LR. New cleavages emerge in the country's political space, including issues of identity (and security), economic policy and European issues. On issues of identity and Europe, the FN/RN is the main competitor for the traditional moderate right, while on the issue of setting economic policy, it competes with LREM for the favour of the electorate.

In the 2017 presidential elections, LR, out of three prominent candidates who advocate different approaches to the three issues mentioned above, finally sends François Fillon as its representative, but during the campaign he is strongly affected by the *Penelopegate* political affair, which significantly harms the party in the elections. However, Valérie Pécresse suffers an even greater electoral defeat five years later. By contrast, the far-right FN/RN, led by Marine Le Pen since 2011, has made significant gains. Its leader reaches the second round in both the 2017 and 2022 presidential elections, facing the late winner Emmanuel Macron. Since taking over as party leader, Marine Le Pen has been taking a number of measures as part of the process of 'de-diabolisation' to open up the FN to a wider electorate and to appeal to more moderate voters closer to the political center or moderate right. As part of these measures, Marine Le Pen is renaming her party the *Rassemblement national* (RN). The renaming of the FN as the RN is a symbolic act that opens a new chapter for this political party, which has been established in the French political space for many years.

While electoral support for the UMP/LR has been in decline in the post-2012 period, the FN/RN presidential candidate is now a regular challenger to Emmanuel Macron and, moreover, her party recorded its best-ever result in the last legislative elections, taking a total of 89 seats in the National Assembly. By comparison, UMP/LR support has declined since 2012, when it took 194 seats to a gain of 61 seats in 2022. However, the FN was not the only significant representative of the far right in the last presidential election.

The right-wing end of the political spectrum was also represented in 2022 by Éric Zemmour, a much more radical candidate compared to Marine Le Pen, who, despite not making it to the second round, managed to appeal to voters with his strong anti-immigration rhetoric as well as his harsh criticism of Islam.

However, the growing support for right-wing extremism is not the only external issue that the UMP/LR has faced over the past 10 years. The second major challenge for the traditional moderate right is the rise of new movements, more specifically the rise of Emmanuel Macron's centrist social liberal movement LREM. This is because both political camps (right and left) have lost many voters closer to the Macronist centrist movement with the rise of LREM. While the gradual weakening of the traditional French right in the post-2010 period and the loss of positions was capped by the defection of a large part of the more moderate right wing to the more electorally successful Macronistes, the traditional right had already been destabilized by the strengthening of the far right before the rise of LREM, which successfully took away some important issues from it (identity, security, Europe) and managed to take over a part of the formerly moderate right-wing section of society that was willing to accept that the FN/RN would be a better defender of some of its values.

Today, LR unites only the "remnants" of the Orleanist right, most of whom have joined Macron's LREM movement, and the conservative right, which has also fragmented among other political forces (FN/RN). At the same time, it faces an ever-shrinking electoral base and must find its place in an extremely destabilized party system. Moreover, the Republicans remain divided on a number of issues (e.g., the adoption of pension reform).

From a sociological perspective, LR's only chance of becoming the party of the middle classes (workers) is by advocating for clearer economic freedoms and supporting small businesses. The party should therefore focus on reflecting the interests of the middle class rather than restoring the old order and defending the sovereign interests of France and its citizens. However, in a situation where the LR has not participated in government for more than 10 years, its candidates cannot be expected to immediately regain the confidence of the French electorate. France is going through a political crisis marked by serious economic and social problems, which is why the French people expect to elect strong leaders who will be able to change the situation in the country.

LR should do so by offering a concrete political program that will serve the middle working class and can deal with the current excesses of the ruling politicians (Laye, Contrepoints, 2023).

At the same time, the traditional moderate right faces the growing depoliticization and de-ideologization of French society, or rather of French voters, who today no longer vote in the majority according to their preferred ideology but make their decisions about whom they will support in the election based on their approach to partial issues (see cleavage lines). The question of whether issues of depoliticization and de-ideologization can influence the further development of the right (and left) in the French political system offers room for further research and also a way in which the issue of the gradual decline of the traditional French moderate right can be extended.

Použitá literatura

Odborná literatura

ANDERSON, Malcolm. *Conservative Politics in France*. Londýn: George Allen & Unwin, 1974.

ARNOLD, Edward J. *The Development of the Radical Right in France: From Boulanger to Le Pen*. Londýn: Palgrave Macmillan, 2000. ISBN 978-0312231651.

AUGUSTÍN, Michael. Národný front po „normalizácii“: iný a predsa stále taký istý. In: *Sociálne vedy z perspektívy mladých vedeckých pracovníkov*. Trnava: UCM v Trnave, 2017, s. 144-160. ISBN 978-80-8105-826-4.

AUGUSTÍN, Michael. Polarita stranického systému a stranicka rekonpozícia vo Francúzsku po roku 2017: návrat politického streda. *Politické vedy* [online]. 2022, 25(1), 74-104 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1031757>

AUSTIN, Roger. The conservative right and the far right in France: the search for power. In: BLINKHORN, Martin. *Fascists and Conservatives: The Radical Right and the Establishment in Twentieth-Century Europe*. Londýn: Routledge, 1990. ISBN 9780203393239.

BILLARD, Y. Les gaullistes de gauche. In: BECKER. *Histoire des gauches en France*. Paříž: La Découverte, 2005, s. 190-196. ISBN 978-2286009120.

BILLIG, Michael. The Extreme Right: Continuities in Anti-Semitic Conspiracy Theory in Post-War Europe. In: *The Nature of the Right: European and American Politics and Political Thought Since 1789 (Themes in Right-wing Politics and Ideology)*. Londýn: Continuum International Publishing Group, 1992, s. 146. ISBN 978-1855670686.

BORNSCHIER, Simon a Romain LACHAT. The Evolution of the French Political Space and Party System. *West European Politics* [online]. 2009, 32(2) [cit. 2023-07-15]. ISSN 1743-9655. Dostupné z: [doi:10.1080/01402380802670677](https://doi.org/10.1080/01402380802670677)

BRISTIELLE, Antoine a Tristan GUERRA. Radiographie de l'électorat potentiel d'Éric Zemmour. In: FINCHELSTEIN, Gilles. *Le dossier Zemmour. Idéologie, image, électorat* [online]. Paříž: Fondation Jean Jaurès, 2021, s. 23–32 [cit. 2023-07-15].

COLE, Alexandra. *French Politics and Society*. Druhé vydání. Londýn: Pearson Education, 2005. ISBN 0-582-47367-5.

COLE, Alistair. Politics as Normal? The 2012 French Presidential Election. *Parliamentary Affairs*[online]. 2013, **66**(1), 17-32 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: doi:10.1093/pa/gss067

DANICS, Štefan. *Extremismus*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-454-3.

DAVIES, Peter. *The Extreme Right in France, 1789 to the Present: From de Maistre to Le Pen*. Londýn: Routledge, 2002. ISBN 9780415239820. Dostupné z: DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203495247>

DUHAMEL, Olivier. Macron ou l'illusion de la république gaullienne. *Pouvoirs* [online]. 2018, **166**(3), 5-12 [cit. 2023-07-15]. ISSN 0152-0768. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.3917/pouv.166.0005>

DUROVIC, Anja. Rising electoral fragmentation and abstention: the French elections of 2022. *West European Politics* [online]. 2023, **46**(3) [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: doi:10.1080/01402382.2022.2123095

DUROVIC, Anja. The French Elections of 2017: Shaking the Disease?. *West European Politics*[online]. 2019, **42**(7), 1487-1503 [cit. 2023-07-15]. ISSN 1743-9655. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1591043>

DUVERGER, Maurice. *Le système politique français*. Paříž: Presses Universitaires de France, 1996. ISBN ISBN 978-2-13-047414-2.

EATWELL, Robert. *Fascism: A History*. Londýn: Vintage, 1996. ISBN 9781844130900.

EATWELL, Roger a Noel O'SULLIVAN. *The Nature of the Right: European and American Politics and Political Thought Since 1789 (Themes in Right-wing Politics and Ideology)*. Londýn: Continuum International Publishing Group, 1992. ISBN 978-1855670686.

ELGIE, Robert. *The election of Emmanuel Macron and the new French party system: a return to the éternel marais?* [online]. 2017, **26**(1), 15-29 [cit. 2023-07-15]. ISSN 1469-9869. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/09639489.2017.1408062>

EVANS, Jocelyn a Gilles IVALDI. An atypical 'honeymoon' election? Contextual and strategic opportunities in the 2017 French legislative elections. *French Politic* [online]. 2017, **15**(3), 322-339 [cit. 2023-07-15]. ISSN 1476-3427. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1057/s41253-017-0040-y>

FIALA, Petr. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 8021017988.

GALLAGHER, Michael, Michael LAVER a Peter MAIR. *Representative government in modern Europe*. Boston: McGraw-Hill, 2001. ISBN 0071180958.

GICQUEL, Jean. Le sens unique de la Constitution de la Ve République. *Titre VII* [online]. 2018, **1**(1), 3-10 [cit. 2023-07-15]. ISSN 2647-6614. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.3917/tvii.001.0003>

GIL, Cameron Michael. Spatial analysis of La République En Marche and French Parties, 2002–2017. *French Politics* [online]. 2019, **17**(2), 184–210 [cit. 2023-07-15]. ISSN 1476-3427. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1057/s41253-018-0073-x>

GOUGOU, Florent a Simon PERSICO. A new party system in the making? The 2017 French presidential election. *French Politics* [online]. 2017, **15**(3), 303–321 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1057/s41253-017-0044-7>

GRIFFIN, Roger. *The Nature of Fascism*. Londýn: Routledge, 1994. ISBN 9780415096614.

GRUNBERG, Gérard a Etienne SCHWEISGUTH. Vers une tripartition de l'espace politique. In: BOY, Daniel a Nonna MAYER. *L'électeur a ses raisons*. Paříž: Presses de Sciences, 1997, s. 179–218.

HAEGEL, Florence. *Les droites en fusion. Transformations de l'UMP*. Paříž: Presses de Sciences Po, 2012.

HAINSWORTH, Paul. *The Extreme Right in Western Europe and the USA (Themes in Right-wing Politics and Ideology)*. Londýn: Pinter, 1994. ISBN 9780861877904.

KNAPP, Andrew. From the Gaullist movement to the president's party. In: EVANS, Jocelyn. *The French party system*. Manchester: Manchester University Press, 2003, s. 121-136. ISBN 9780719061202.

KNAPP, Andrew. *Parties and the Party System in France A Disconnected Democracy?*. Palgrave, 2004. ISBN 033392083X.

KUHN, Raymond. French Revolution? The 2017 Presidential and Parliamentary Elections. *Parliamentary Affairs* [online]. 2017, **71**(3), 483–500 [cit. 2023-07-15]. ISSN 0031-2290. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1093/pa/gsx043>

KUHN, Raymond. The 2017 French presidential and parliamentary elections. *Modern & Contemporary France* [online]. 2017, **25**(4), 353-358 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/09639489.2017.1375630>

KIRCHHEIMER, Otto. The Transformation of the West European Party System. In: LAPALOMBARA, Joseph a Myron WEINER. *Political Parties and Political Development*. Princeton: University Press, 1966.

LEJEUNE, Dominique. *LA DROITE, LES DROITES, DANS LA VIE POLITIQUE FRANÇAISE, DE 1870 À 1958. DEUG*. [online]. Khâgne du lycée Louis le Grand, France, 2011 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://hal.science/cel-01486172>

MAYER, Nonna. The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights: Marine Le Pen vs. Eric Zemmour. *Modern & Contemporary France* [online]. 2022, **30**(4), 445-460 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/09639489.2022.2134328>

MCCLELLAND, John Scott. *French Right from De Maistre to Maurras*. Londýn: Jonathan Cape, 1971. ISBN 978-0061316289.

MCCLELLAND, John Scott. The Reactionary Right: The French Revolution, Charles Maurras and the Action Française. In: EATWELL, Roger a Noel O'SULLIVAN. *The Nature of the Right: European and American Politics and Political Thought Since 1789 (Themes in Right-wing Politics and Ideology)*. Londýn: Continuum International Publishing Group, 1992. ISBN 978-1855670686.

MCGOWAN, Lee. *Radikální pravice v Německu od roku 1870 po současnost*. Praha: Prostor, 2004.

MÉRIEAU, Eugénie. French authoritarian constitutionalism and its legacy. In: GARCÍA, Helena Alviar a Günter FRANKENBERG. *Authoritarian Constitutionalism. Comparative Analysis and Critique*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019, s. 185-208. ISBN 978-1788117845.

MILZA, Pierre. *Fascisme français: passe et present*. 1987. Paříž: Flammarion, 1987. ISBN 2080649272.

NÉRÉ, Jacques. *La Crise économique de 1882 et le mouvement boulangiste*. University of Paris, 1958.

NOLTE, Ernst. *Three Faces of Fascism: Action Française, Italian Fascism, National Socialism*. Londýn: Weidenfeld & Nicolson, 1965. ISBN 9780451620446.

PERRINEAU, Pascal. *Le choix de Marianne: Pourquoi et pour qui votons-nous?* Paříž: Fayard, 2012. ISBN 978-2213654195.

PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. Politické systémy. ISBN 80-86429-48-2.

PEROTTINO, Michel a Petra GUASTI. Technocratic Populism à la Française? The Roots and Mechanisms of Emmanuel Macron's Success. *Politics and Governance* [online]. 2020, **8**(4), 545-555 [cit. 2023-07-15]. ISSN 2183-2463. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3412>

PERRAUDEAU, Éric. *Le système des partis sous la Ve République*. Seuil, 2001, **99**(4), 101-115. ISSN 0152-0768. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.3917/pouv.099.0101>

PETITFILS, Jean-Christian. *L'extrême droite en France*. Paříž: Presses Universitaires de France, 1983. ISBN 978-2-13-041489-6.

RÉMOND, René. *Les Droites en France*. Flammarion, 1982. ISBN 9782700702606.

RÉMOND, René. *The Right Wing in France: From 1815 to de Gaulle*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971. ISBN 9780812274905.

RISPIN, Wiliam. *The French Centre Right and the Challenges of a Party System in Transition*. Londýn: Palgrave Macmillan, 2021. ISBN 978-3-030-60894-1.

SAWICKI, Frédéric. Les Socialistes. In: BECKER, Jean-Jacques a Gilles CANDAR. *Histoire des gauches en France*. La Découverte « Poche/Sciences humaines et sociales », 2005, s. 27-50.

SIRINELLI, Jean-François a Noël O'SULLIVAN. In: EATWELL, Roger a Anthony WRIGHT. *Contemporary Political Ideologies*. Londýn: Pinter, 1993, s. 54. ISBN 0367158841.

SOUICY, Robert J. *Fascism in France: The Case of Maurice Barrès*. Berkeley: University of California Press, 1972.

SOUICY, Robert J. The Nature of Fascism in France. *Journal of Contemporary History* [online]. 1966, **1**(1), 27-55 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/259648>

STEINER, G. Aspects of Counter-Revolution. In: BEST, Geoffrey. *The Permanent Revolution: The French Revolution and Its Legacy, 1789-1989*. University Of Chicago Press, 1989, s. 151-152. ISBN 978-0226044286.

STERNHELL, Zeev. *La Droite Révolutionnaire*. Paříž: Seuil, 1978.

STERNHELL, Zeev. *Ni Droite Ni Gauche*. Paříž: Complexe, 1987.

VON BEYME, Klaus von Beyme. *Political Parties in Western Democracies*. Palgrave Macmillan, 1985. ISBN 978-0312623753.

WILLIAMS, Philip. *Crisis and compromise: Politics in the Fourth Republic*. Londýn: Longmans, 1964. ISBN 978-0208003522.

WINOCK, Michel. *Histoire de l'extrême droite en France*. Seuil, 1994. ISBN 2020232006.

WINOCK, Michel. *Historie extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0711-3.

WINOCK, Michel. *Nationalisme, Antisémisme et Fascisme en France*. Seuil, 1990. ISBN 9782020655200.

YSMAL, Colette. *Les partis politiques sous la Ve République*. Paříž: Editions Montchrestien, 1989. ISBN 978-2707603586.

Internetové zdroje

Constitution du 4 octobre 1958 [online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur>

DENIS, Tugdual a Élise KARLIN. Cette France qui tombe dans les bras du FN. In: *L'Express*[online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.lexpress.fr/politique/rn/cette-france-qui-tombe-dans-les-bras-du-fn_1618575.html

Entretien avec Michel Droit, troisième Partie, 15 décembre 1965. 1965. Charles de Gaulle paroles publique [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaule00112/entretien-avec-michel-droit-troisieme-partie.html>.

GRUNBERG, Gérard. Le nouvel espace politique européen [online]. 2015 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.telos-eu.com/fr/politique-francaise-et-internationale/le-nouvel-espace-politique-europeen.html>

GROSSMAN, Emiliano, Benjamin GUINAUDEAU, Isabelle GUINAUDEAU a Simon PERSICO. *Poliverse, Resources on the French Presidential Election* [online]. 2022 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://poliverse.fr/polls/>

IFOP (2012) ‘Sondage jour de vote 22 avril 2012’. Dostupné z: http://www.ifop.com/media/poll/1848-1-study_file.pdf

LAYE, Sébastien. LR: la droite française a-t-elle encore un avenir?. *Contrepoints* [online]. 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.contrepoints.org/2023/03/27/453339-lr-la-droite-francaise-a-t-elle-encore-un-avenir>

Présidentielle: Marion Maréchal, nièce de Marine Le Pen, rallie Éric Zemmour [online]. 2022 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.france24.com/fr/france/20220306-présidentielle-marion-maréchal-nièce-de-marine-le-pen-rallie-éric-zemmour>

Résultats de l'élection présidentielle 2012. *Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: [https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__PR2012/\(path\)/PR2012/FE.html](https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__PR2012/(path)/PR2012/FE.html)

Résultats des élections législatives 2012. *Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: [https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/elecresult__LG2012/\(path\)/LG2012/FE.html](https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/elecresult__LG2012/(path)/LG2012/FE.html)

Résultats de l'élection présidentielle 2017. *Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: [https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2017/\(path\)/presidentielle-2017/FE.html](https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2017/(path)/presidentielle-2017/FE.html)

Résultats des élections législatives 2017. *Ministère de l'Intérieur* [online]. [cit. 2023-07-15].
Dostupné z: [https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/elecresult__legislatives-2017/\(path\)/legislatives-2017/FE.html](https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/elecresult__legislatives-2017/(path)/legislatives-2017/FE.html)

Résultats de l'élection présidentielle 2022. *Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: [https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2022/\(path\)/presidentielle-2022/FE.html](https://mobile.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2022/(path)/presidentielle-2022/FE.html)

Résultats des élections législatives 2022. *Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: [https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/elecresult__legislatives-2022/\(path\)/legislatives-2022/FE.html](https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/elecresult__legislatives-2022/(path)/legislatives-2022/FE.html)

SNÉGAROFF, Thomas. Histoires d'info. Le positionnement „ni droite ni gauche“ d'Emmanuel Macron. *Franceinfo* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.francetvinfo.fr/replay-radio/histoires-d-info/histoires-d-info-le->

THÉVENIAUD, Pauline. Un peu de gauche, un peu de droite, centriste... les cinq familles des adhérents LREM. *Le Parisien* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.leparisien.fr/politique/un-peu-de-gauche-un-peu-de-droite-centriste-les-cinq-familles-des-adherents-lrem-09-10-2018-7914330.php>

WOLFROM, M. *Emmanuel Macron, ovni politique „ni de droite ni de gauche“* [online]. 2017 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.publicsenat.fr/article/politique/emmanuel-macron-ovni-politique- ni-de-droite-ni-de-gauche-59152>

Seznam zkratek

AF	Action français (Francouzská akce)
ARS	Action républicaine et sociale (Republikánská a sociální akce)
CDG	Charles de Gaulle
CNIP	Centre National des Indépendants et Paysans (Národní centrum nezávislých a zemědělců)
EU	Evropská unie
FN	Front national (Národní fronta)
FNRI	Fédération Nationale des Républicains Indépendent (Národní federace nezávislých republikánů)
HOR	Horizons
IFOP	Institut français d'opinion publique (Francouzský institut veřejného mínění)
LCR	Ligue communiste révolutionnaire (Komunistická revoluční liga)
LFI	La France insoumise (Nepoddajná Francie)
LR	Les Républicains (Republikáni)
LREM	La République en Marche! (Republika v pohybu)
LV	Les Verts (Zelení)
LO	Lutte ouvrière (Dělnický boj)
MoDem	Mouvement démocrate (Demokratické hnutí)
MPR	Mouvement pour la République (Hnutí pro republiku)
MRP	Mouvement Républicain Populaire (Republikánské lidové hnutí)
PCF	Parti Communiste Française (Francouzská komunistická strana)
PR	Parti républicain (Republikánská strana)
PS	Parti socialiste (Socialistická strana)
PSA	Parti socialiste autonome (Nezávislá socialistická strana)
PSF	Parti socialiste française (Francouzská socialistická strana)
PSU	Parti socialiste unifié (Sjednocená socialistická strana)
RN	Rassemblement national (Národní sdružení)
RPF	Rassemblement du Peuple français (Sdružení francouzského lidu)
RPR	Rassemblement pour la République (Sdružení pro republiku)
SFIO	Section française de l'Internationale ouvrière (Francouzská sekce dělnické internacionály)

UDCA	Union de défense des commerçants et artisans (Svaz na obranu obchodníků a řemeslníků)
UDF	Union pour la démocratie française (Unie pro francouzskou demokracii)
UDI	Union des démocrates et indépendants (Svaz demokratů a nezávislých)
UMP	Union pour un mouvement populaire (Unie pro lidové hnutí)
UNR	Union pour la nouvelle République (Unie pro novou republiku)
VFR	Velká francouzská revoluce

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb v roce 2012

Tabulka č. 2: Výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb v roce 2012

Tabulka č. 3: Výsledky francouzských legislativních voleb v roce 2012

Tabulka č. 4: Výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb v roce 2017

Tabulka č. 5: Výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb v roce 2017

Tabulka č. 6: Výsledky francouzských legislativních voleb v roce 2017

Tabulka č. 7: Výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb v roce 2022

Tabulka č. 8: Výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb v roce 2022

Tabulka č. 9: Výsledky francouzských legislativních voleb v roce 2022

Teze diplomové práce

Autor: Bc. Tereza Chalupová

Vedoucí: doc. Michel Perottino, Ph.D.

Téma: Úpadek tradiční francouzské pravice jako předpoklad úspěchu extremismu

Téma v AJ: The decline of the traditional right in France as a precondition for the success of extremism

Klíčová slova: francouzská tradiční pravice, francouzská krajní pravice, francouzský politický systém, stranický systém, depolitizace, deideologizace, společnost

Výzkumná otázka:

- 1) Do jaké míry je úpadek francouzské tradiční pravice příčinou úspěchu krajní pravice?

Podotázky:

- 2) Jaký vliv má na úpadek tradiční pravice ve Francii a vzestup francouzského extremismu depolitizace a deideologizace francouzské společnosti?
- 3) Jakou roli hraje v problematice centrismus E. Macrona a odklon od tradiční pravo-levé politické osy?

Metodologie:

Práce by si měla klást za cíl zanalyzovat poslední vývoj francouzského stranického systému a identifikovat jeho největší změny s přihlédnutím k vývoji tradiční a krajní pravice prostřednictvím analýzy francouzské i zahraniční literatury, dobových dokumentů a dalších materiálů. Kromě literatury by se práce dále měla věnovat analýze několika posledních voleb, na základě, kterých by měla identifikovat hlavní faktory, které zapříčinily úpadek francouzské tradiční pravice, a naopak vzestup extremismu ve Francii. Posledním tradičně pravicovým francouzským prezidentem byl Nicolas Sarkozy, který stál v čele země do roku 2012. Proto se práce zaměří především na období po tomto roce. Dalším důležitým bodem práce bude éra prezidenta Emmanuela Macrona, která trvá již od roku 2017. Bude analyzovat změny, které nástup tohoto ani pravicového, ani levicového politika přinesl. Třetím důležitým bodem celé práce budou změny ve francouzské společnosti a jejich dopad na podobu dnešního francouzského stranického systému. Zde se bude práce věnovat depolitizaci a deideologizaci společnosti a impaktu těchto jevů na voličskou volatilitu.

Osnova práce:

V úvodu své diplomové práce bych ráda nastínila teorii politických stran a stranických systémů, kterou bych ráda aplikovala na stranický systém Francouzské páté republiky. V návaznosti na teoretický základ daného tématu bych se dále ráda věnovala vývoji francouzského stranického systému.

V další části práce bych se zaměřila na identifikaci jednotlivých systémových faktorů, které vedly ke změnám a měly přímý dopad na podobu francouzského stranického systému, ať už se jedná o volební reformy, změny stranického aparátu či nástup moderních stran.

V druhé polovině své diplomové práce už bych zaměřila svou pozornost na těžiště celé práce, a sice na vztah mezi francouzskou tradiční a krajní pravici. Na příkladu výsledků parlamentních a prezidentských voleb z let 2012, 2017 a 2021 bych ráda demonstrovala vztah tradiční a krajní pravice ve Francii.

Práce si dává za cíl potvrdit či vyvrátit hypotézu, která říká, že úpadek francouzské tradiční pravice má přímý dopad na úspěch francouzské krajní pravice. Mimo stěžejní hypotézu této práce, se budu dále zabývat tím, jaký vliv mají na změny francouzského stranického systému změny ve francouzské společnosti, zejm. její depolitizace a deideologizace. Francouzi dnes již nevolí podle svých ideologických preferencí, nýbrž podle toho, co se děje a podle názorů jednotlivých politiků a politických stran na témata, která jsou jim blízká. V neposlední řadě se zaměřím na to, jaký vliv má na francouzskou tradiční a krajní pravici centrismus prezidenta Emmanuela Macrona.

Literatura:

ALGAN, Yann, et al. The rise of populism and the collapse of the left-right paradigm: lessons from the 2017 French presidential election. *Available at SSRN 3235586*, 2018.

BAR-ON, Tamir. The French New Right: Neither Right, nor Left?. *Journal for the Study of Radicalism*, 2014, 8.1: 1-44.

BIGEA, Georgiana. France: The French Republican Model of Integration. A Potential Driver for Extremism. *Conflict Studies Quarterly*, 2016, 16.

COLE, Alistair. Stress, strain and stability in the French party system. In: *The French party system*. Manchester University Press, 2018. p. 11-26.

DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016.

- ELGIE, Robert. The election of Emmanuel Macron and the new French party system: a return to the éternel marais?. *Modern & Contemporary France*, 2018, 26.1: 15-29.
- EVANS, Jocelyn. *The French party system*. Manchester University Press, 2003.
- JÉRÔME, Bruno; MONGRAIN, Philippe; NADEAU, Richard. Forecasting the 2022 French presidential election: From a left–right logic to the quadripolarization of politics. *PS: Political Science & Politics*, 2022, 1-7.
- PANEBIANCO, Angelo, et al. *Political parties: organization and power*. CUP Archive, 1988.
- PERROTINO, Michel. Francouzský politický systém. 2005.
- SARTORI, Giovanni. Strany a stranické systémy. *Schéma pro analýzu*. Brno: CDK, 2005.
- SUREL, Yves. How to stay populist? The Front National and the changing French party system. *West European Politics*, 2019, 42.6: 1230-1257.
- VEUGELERS, John WP. Right-Wing Extremism in Contemporary France: A “Silent Counterrevolution”?. *The Sociological Quarterly*, 2000, 41.1: 19-40.